

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Första Kammaren. N:o 17.

Onsdagen den 13 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 6 i denna månad.

Herr statsrådet *von Krusenstjerna* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o med förslag att det aflöningsbelopp, som kan blifva tillgängligt genom två länsmansdistrikts i Vesternorrlands län sammanslagning till ett distrikt, må användas till aflönande af länsman i ett nybildadt distrikt inom samma län;

2:o angående fortsättande och afslutande under år 1890 af arbetena på nya kasernetablissemment för Svea lifgarde och andra lifgardet m. m.; samt

3:o angående utvidgning af södra skånska infanteriregementets mötesplats Refvinge.

De kongl. propositionerna blefvo härefter föredragna och på begäran bordlagda.

Anmälles och bordlades:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 2, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen; samt

n:o 3, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 37 och 39 regeringsformen; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 27, i anledning af väckt förslag om tillägg till gällande bestämmelser angående saköreslängd; och

n:o 28, i anledning af väckt motion om upphäfvande af 10 kap. kyrkolagen samt skrifvelse till Konungen i fråga om ändring af 18 kap. samma lag.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 29.

*Ifrågasatt
ändring i § 8
af afvittringsstadgan
för Vesterbottens och
Norrbottens
läns lappmarker
den 30 maj 1873.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 6 och 7 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 23, i anledning af väckt motion om ändring i § 8 af afvittringsstadgan för Vesterbottens och Norrbottens läns lappmarker den 30 maj 1873.

Herr Evers: Herr grefve och talman, mine herrar! Då lagutskottet hemställt, att den i motionen begärda lagändringen icke måtte vidtagas, saknar jag nu anledning att ytterligare andraga de skäl, som skulle kunna anföras för afstyrkande af den föreliggande motionen. Anledningen hvarför jag begärt ordet är den, att jag har några anmärkningar att göra emot utskottets motivering, och ej heller ansett mig med tystnad kunna förbigå en bilaga n:o 2, som finnes intagen i utskottets betänkande.

Innan jag öfvergår till dessa anmärkningar, anhåller jag likvisst att få yttra några ord om utsyningarne å lappmarksskogarne.

Det är uppenbart, att de föreskrifter för utsyningarne som 1866—1867 utfärdades, då afvittringen i lappmarken ännu ej ens var påtänkt och utsyningarne verkställes å »angränsande kronomark» utan att man kände hemmanets gränser, numera, sedan hemmanen afvittrats och erhållit bestämda områden, skola vara otillräckliga och otillfredsställande. Men afvittringen hade ingenstädes afslutats i lappmarken förr än 1883 eller 1884 i Lycksele, under de senare åren i Åsele, Frederika, Malå samt Arvidsjaur äfven, som vissa delar af Sorsele, Stensele, Wilhelmina och Dorothea. Ännu oafvittrade äro jemte återstående delar af sistnämnde socknar, Arjeploug, Jockmock, Gellivare och Juckasjärvi socknar, och domänstyrelsen saknade derfor anledning att vidtaga åtgärder härutinnan förr än i sammanhang med sitt regleringsförslag för skogsstaten år 1884. Detta förslag berör äfven ordnandet af lappmarksutsyningarne. Bland andra åtgärder, som domänstyrelsen deri föreslagit och hvilka finnas delvis angifna i lagutskottets betänkande, såsom att utsyningarne skulle verkställas för 2 eller 3 år i sänder samt att skogsinspektören skulle ega befogenhet att å ort och ställe meddela föreskrifter m. m., har styrelsen hemställt, att utsyningsafgifterna, som för närvarande tillfalla revirförvaltarne, skulle indragas till statsverket med vilkor och förutsättning, att revirförvaltarne erhöles arbetet i motsvarande förhöjning i den fasta aflöningen samt att kronojägarne skulle biträda vid dessa utsyningar mot erhållande af ett arfvode af 2 kr. 50 öre per dag. Det är nemligen nödvändigt, att i stället för den besigtning, som enligt gällande författning nu eger rum, noggrann undersökning eller uppskattning af skogstillgången föregår utsyningen i och för bestämmandet af årsafverkningen. Härvid är dock nödigt att biträde erhålles. Visserligen hafva redan nu revirförvaltarne måst anlita sådant biträde af extra jägmästare, hvilka för sitt arbete godtgjorts af revirförvaltarne, hvilka senare, på sätt jag anført, fått upp-

bära ersättning af utsyningstagarne, men då denna ersättning ingår till statsverket, böra äfven de extra hafva godtgörelse af staten. Med nödigt biträde af extra jägmästare och kronojägare, torde inom jemförelsevis kort tid uppskattning af hemmanskogarne kunna verkställas. Hvad sjelfva utstämplingarne beträffar, synes utsyningstagarnes kraf kunna tillgodoses i tillräcklig mån om, oafsedt årshygget, hvars utstämpling fortfarande bör försiggå under jägmästarens uppsigt, denne, enligt ett inom domänstyrelsen uppgjort förslag till ny instruktion för skogsstaten, berättigades att använda kronojägare att uppräknas och märka torra och vindfälda träd för afverkning.

Häraf framgår, att domänstyrelsen ingalunda förbisett angelägenheten af att å afvittrade lappmarksskogar ordna utsyningarne enligt fullt betryggande grunder, ehuru förslagen härtill ännu icke kommit till utförande i afvaktan på regleringsfrågan, hvaraf de äro beroende och hvilken fråga för närvarande ligger under Riksdagens behandling.

Jag ber nu att få öfvergå till utskottets motivering. Utskottet säger på sid. 17, att utskottet finner det vara en gifven följd af det ringa antalet skogstjenstemän, som hafva sig ålagdt att verkställa utsyningarne, »att mogen, öfvermogen och skadad skog får kvarstå, äfvensom vindfällena qvarligga på mera afsides belägna platser, under det att på andra ställen träd utsynas, som kunnat och bort ännu någon tid stå på tillväxt». Att vindfällena och torrskog finnas å lappmarksskogarne vill jag icke bestrida, men jag vågar påstå, att, äfven om något utsyningstvång icke egt rum, utan egarne haft fri dispositionsrätt, skulle på den korta tid, som förflutit efter afvittringens fullbordande en fullständig rensning af skogarne omöjligen kunnat ega rum, i all synnerhet å mer »aflägsna platser». I orter der fri disposition är rådande, är ju ännu i denna dag skogarne fyllda af vindfällena och skadad skog, t. ex. i Herjedalen och Dalarne. Hvad som bäst betalas, d. v. s. det felfria timret, tages och när tillgången derpå tryter, då tager man det sämre virket.

Att vindfäld och skadad skog finnes qvar å hemmansskogarne i lappmarken, kan enligt min mening ej läggas jägmästarna till last eller anses som en följd af det s. k. utsyningstvånget. När hemmansegare begärt utsyning af sådan skog, läser han ock fått det. Rätt ofta förekommer i domänstyrelsen ansökning i sådant afseende, och någon svårighet för dess utlemnande lägges ej i vägen. Vanligen få de utsyning för 3 år på en gång hvarvid särskildt betonas att, förutom hvad gällande författningar föreskrifva, skadad och öfvermogen skog i första rummet skall utsynas. Men huru med den skadade skogen än må förhålla sig, kan jag dock icke fatta att af jägmästarnes fåtalighet skulle följa att ung och tillväxande skog utsynats i stället för mogna timmerträd. Detta tror jag utskottet har svårt att kunna bevisa. Utskottet har, utan tvifvel, tagit för godt, hvad motionären uppgifvit. Och denne har stödt sig på petitionerna som afgifvits i frågan, men, mine herrar, bakom hela denna rörelse ligger ett mäktigt intresse, och detta gör, att man med försigtighet måste upptaga de mången gång icke fullt korrekta uppgifter, som förekomma i dessa petitioner. Jag kan icke tänka mig, att utsyningstagarne skulle varit nöjde med, att i stället för mogen skog

*Ifrågasatt
ändring i 8
§ af afvittringsstadgan
för Vesterbottens och
Norrbottens
läns lappmarker den
30 maj 1873.*
(Forts.)

*Ifrågasatt
ändring i 8
§ af afvitt-
ringsstadgan
för Vester-
bottens och
Norrbottnens
läns lapp-
marker den
30 maj 1873.*

(Forts.)

utsynades sådan af klenare och följaktligen af mindre värdefull beskaffenhet, och de veta mycket väl, att de härutinnan skulle fått rättelse, om klagomål deröfver anförts i domänstyrelsen.

Endast ett fall af försunlighet och vårdslöshet har af enskild part blifvit i domänstyrelsen angifvet och detta fall blef genast lagligen beifradt, samt föranledde den försunlige tjänstemannens suspenderande.

Lagutskottet har vidare omnämnt, huru det tänkt sig, att detta utsyningstvång skulle kunna göras mindre olägligt för utsyningstagarne, derigenom att man möjligen nedsatte utsyningsafgifterna på sätt herr Cederberg i sin motion föreslagit. Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att denna herr Cederbergs motion blifvit till statsutskottet remitterad och för närvarande är föremål för det sammans behandling, och torde det vara tids nog att yttra sig öfver densamma i sammanhang med 7:de hufvudtiteln.

Till sist anhåller jag att få nämna något om bilaga n:o 2, som blifvit intagen i utskottets betänkande. I denna har en kronofogde utan att uppgifva ett enda namngifvet ställe, som kunnat närmare undersökas, funnit tillbörligt att i allmänna ordalag utslunga beskyllningar mot skogstjänstemännen, hvilka, sin pligt likmätigt, i egenkap af kontrollanter å enskildes afverkning, mängden gång just till föjd häraf komma i obehaglig ställning till dessa och lätt kunna komma i strid med utsyningshafvarnes intressen. Jag beder då att få fästa uppmärksamheten på, att dessa utsyningsförrättningar icke kunna bedömas utan att själfva hyggena undersökas. Jag antager, att kronofogden ej gjort sådana undersökningar. De skulle påkalla mycken möda och besvärliga vandringar, och derfor förefaller det mig, som om dessa obestyrkta beskyllningar mera äro att anse som yttringar af mera personel natur. Då Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke tillmätt denna skrifvelse den vikt, att densamma blifvit bilagd Kongl. Maj:ts befallningshafvandes underdåniga utlåtande i frågan, kan jag för min del icke underlåta att beklaga, att denna skrift, som i sak ingenting upplyser, blifvit intagen i utskottets betänkande.

Då, såsom jag redan förut anført, jag är ense med utskottet i att afstyrka herr Hygrells motion, återstår att nämna några ord om det skrifvelseförslag, som utskottet framställt. Då emellertid, om kammaren oaktadt de upplysningar, jag nu lemnat, skulle finna en sådan skrifvelse böra komma till stånd, de åtgärder, som deraf skulle blifva en följd, så nära berör den embetsförvaltning, jag tillhör, anser jag icke lämpligt att derom göra någon framställning. Jag får derfor för herr grefven och talmannen tillkännagifva, att jag icke har något yrkande att göra.

Herr Ölander: Jag hade icke från början tänkt uppträda i nu föreliggande fråga, enär utskottet enligt min åsigt mycket välbetänkt och på fullt giltiga skäl afstyrkt motionen, och ingenting egentligt väl kan vara att anmärka mot den af utskottet föreslagna skrifvelsen, då utskottet sjelft icke ansett sig af formella skäl vara förhindradt att framlägga ett dylikt skrifvelseförslag, hvarom dock i motionen

icke förekommer något, och som, så vidt af motionen kan inhemtas, icke varit med densamma afsedt. Men ehuru jag sålunda icke har något egentligt att anmärka emot skrifvelseförslaget, får jag dock bekänna, att jag anser detsamma helt och hållet öfverflödigt af den anledning, att, på sätt också utskottet här upplyser och som äfven inhemtas af statsrådsprotokollet för den 12 sistlidne januari, domänstyrelsen redan uttalat sin afsigt att föreslå åtgärder i aldeles enahanda syfte, som med skrifvelseförslaget afses. Under sådana förhållanden kan jag icke finna det lämpligt att söka i en skrifvelse förekomma domänstyrelsen och påskynda en pröfning, som säkerligen behöfver all den noggranna utredning, hvilken domänstyrelsen icke torde underlåta låta föregå sitt förslag i ämnet. Nu synes det visserligen af utskottets utlåtande, som om utskottet önskade frågans lösning i aldeles samma rigtning, som domänstyrelsen antydt sig ärna gå för detta ändamål; och som äfven jag anser denna väg vara den rätta, skulle jag ju gerna kunna biträda skrifvelseförslaget; men jag kan icke inse, hvartill detsamma skall tjena. Kan det medföra någon nytta? Nej, ej så vidt jag kan se. Kan det då verka skadligt? Ja, hvarför icke? Det kan påskynda frågans pröfning, innan ännu de derför erforderliga utredningarne hunnit försiggå, och derigenom leda densamma in på vägar, som det vore önskligt att man icke beträdde. Detta fordrar måhända en förklaring, och jag skall taga mig friheten att gifva den, men ber att för sådant ändamål först få fästa herrarnes uppmärksamhet på motionen och de förhållanden, som dermed stå i sammanhang. Lappmarkernas stora och vidsträckta skogar tillhörde, såsom vi veta, ursprungligen staten. Men för att åstadkomma uppodling af der befintlig odlingsbar mark, tillåtos nybyggare att slå sig ned derstädes. Dessa nybyggare fingo väl en viss rätt till den jord de sålunda upptogo, men aldeles icke någon rätt till den omkring liggande skogen, ehuru naturligt var, att de icke förhindrades att använda hvad deraf kunde vara erforderligt för husbehof, enär jordbruket icke gerna kunde bedrifvas derförutan. Någon vidsträcktare rätt erhöles de ej heller genom nybyggenas skattelösande, enär vid den skattläggning, som öfvergick lappmarken, icke skogarne utan endast inegorna togos med i beräkning. Men man ansåg, att, om nybyggarna fingo tillgodogöra sig någon del af skogens öfverflöd, som eljes komme att till ingen nytta ruttna bort, detta skulle leda till fördel för jordbruket, på hvars upphjelpande den här af uppkomna vinsten skulle kunna nedläggas, och det var af sådan anledning, som vid afvittringarne vissa skogsarealer tillades hvarje hemman med rätt för hemmansegarne att deraf tillgodogöra sig skog icke blott till husbehof utan äfven till afsalu, detta sista dock endast efter föregående utsyning, i afseende hvarpå noggranna föreskrifter meddelades om att ej mera finge utsynas än som var förenligt med skogens framtida bestånd.

Jag kan försäkra, att dessa skogsarealer icke voro obetydliga. Man kan hellre säga, att de i förhållande till inegorna voro ofantliga. Nu påstå hemmansegarne eller kanhända snarare de personer, sågverk, bolag eller affärsmän, till hvilka större antalet hemmansegarne numera upplåtit sin sålunda erhållna afverkningsrätt till nämnda skogar, att

*Ifrågasatt
ändring i 8
§ af afvittringsstadgan
för Vesterbottens och
Norrbottens
läns lappmarker den
30 maj 1873.
(Forts.)*

Ifrågasatt utsyningen icke verkställes så, att skogsegarne komma i åtnjutande af den rätt, som genom afsittningen blifvit dem tillerkänd, utan att § af afvittningsstadgan för Vesterbottens och Norrbottens läns lappmarker den 30 maj 1873. medlet vore naturligtvis en förändring i sättet för utsyningen och en noggrann kontroll öfver densamma. Men nej! Motionären föreslår helt enkelt, att de enskilde skola utan utsyning och utan kontroll få så att säga sjelfva taga sig rätt och att de deri icke skola vidkännas annan inskränkning, än hvad som föreskrifves i den så kallade norrbottenslagen, hvilken lemnar all afverkning fri öfver en viss dimension. Nu är att märka, att denna lag blifvit införd och afsedd att gälla mot dem, som lagligen förvärfvat full egande- och dispositionsrätt till sina skogar, hvilken rätt man dock aktat nödigt genom samma lag *inskränka*, till undvikande af en alltför öfverdrifven och för landet skadlig afverkning. Denna lag skulle sålunda, efter motionärens förslag, användas för att *utvidga* dispositionsrätten till skogarne i lappmarkerna. Lappmarkernas inbyggare skulle få alldeles enahanda rätt till dessa skogar, som de aldrig egt och hvilkas begagnande nästan såsom gåfva utan den minsta ersättning blifvit till dem upplåtet — de skulle säga jag till dessa skogar få alldeles samma rätt, som de gamla skattehemmanens egare till sina med full eganderätt områda skatteskogar. Staten, som för ett visst ändamål ansett nödigt inskränka den enskildes fria dispositionsrätt till sin skog, skulle således till den enskilde bortskänka hvad den för samma ändamål förbehållit sig af sin egen skog. I sanning är icke en sådan begäran öfverraskande, och en sådan lösning af frågan måste ovilkorligen hafva ett annat mål än det motionen angifver. Nu har utskottet visserligen afstyrkt bifall till denna motion men i stället föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru de olägenheter, som jag här ofvan berört, måtte kunna undanröddas, trots domänstyrelsen redan tagit saken om hand och förklarar sig vilja inkomma med förslag i ämnet. Om nu Kongl. Maj:t verkligen på grund af denna skrifvelse skulle företaga frågans afgörande utan att invänta domänstyrelsens bebådade förslag, kunde det vara möjligt — och jag tror mig hafva skäl för en dylik farhåga — att frågan komme att lösas på ett sätt, som icke vore helt och hållet främmande för den väg motionären föreslagit, hvilket vore en olycka och en orättvisa icke blott mot staten utan äfven och i synnerhet mot de hemmansegare, hvilka, såsom jag förut nämnt, till sågverks-egare och andra affärsmän under viss tid upplåtit afverkningsrätten till ifrågavarande skogar under förutsättning, att utsyningen komme att bibehållas och skogen sålunda endast sparsamt begagnas, men hvilka, om utsyningen borttoges, skulle återbekomma allenast en sköflad skogsmark, under det att sågverksbolagen deremot skulle erhålla en skänk, som icke kunde uppskattas till mindre än millioner. Det är för att undvika äfven den minsta tillstymmelse till en sådan fara, och då utskottet jemväl i öfrigt, på grund af hvad jag nu an-

(Forts.)

fört, synes hafva saknat all anledning och till och med befoget till det framlagda skrivelseförslaget, hvilket äfven blifvit af Andra Kammaren förkastadt, som jag nu tager mig friheten att yrka afslag på så väl motionen som skrivelseförslaget.

Herr Tamm, Hugo: Då nu lagutskottet hemställt, att sjelfva motionen måtte afslås, kunde det förefalla, som om icke anledning finnes att upptaga densamma till granskning, men motionen sammanhänger med så egendomliga förhållanden, och de anspråk, som här tagit uttryck, äro af den natur, att jag för min del ej kan med tystnad förbigå densamma.

Ser man först på motionens innehåll, tager den sig ofantligt oskyldig ut; det begäres blott, att innehafvarne af hemman måtte tillåtas att enligt den s. k. norrbottnenslagen fritt få afverka intill en viss minimidimension, d. v. s. få rätt att taga bort de gamla, mogna och till afverkning fullt färdiga träden. Ja, motionären tvekar ej föreslå ännu strängare bestämmelser eller ännu större minimidimensioner, än nämnda lag föreskrifver för kustlandet. Om således motionens formulering icke gifver ett klart begrepp, om verkliga innebörden af densamma, så är ock motiveringen för densamma lika besynnerlig; sjelfva motionen är omgifven af ett hemlighetsfullt dunkel och innehålles icke i det, som står före sjelfva klämman, utan snarare i tillägget efter densamma, då motionären anhåller, »att hos det utskott, till hvilket motionen remitteras, vidare få utveckla densamma». Hvari denna utveckling bestod, derom lemnas man i en beklaglig okunnighet, då ingenting deraf blifvit synligt i utskottets egen motivering. Jag skall nu taga mig friheten att söka belysa hela ärendet och väl vore, om det ej å nyo behöfver i riksdagen förekomma.

Det är aldeles säkert, att lappmarkens beboelighet och produktivitet är absolut beroende på att dess skogar rätt skötas. Dessa skogar likasom Sveriges skog i allmänhet hotas till sitt bestånd icke deraf, att man afverkar för mycket ej heller deraf, att s. k. ungskog tages. — Hugger man ned ungskog, gör man ju icke annat än jordbrukaren, då han tager grönfoder i stället för mogen säd — härigenom minskas på sin höjd det växande skogskapitalet, men verkliga faran ligger deruti, att skogens reproduktionsförmåga förderivas, och detta blir följden af det sätt hvarpå skogen tillgodogöres. Det sätt, hvarpå skogarne på många håll afverkas, är ett förderf för dem, och det är derigenom som dessa i mellersta Sverige på många håll förvandlats till hvad Agardh kallar »några trasiga slarfvor kring Sveriges benrangel». Vill man således uppehålla reproduktionsförmågan, kan det ej ske på annat sätt än att afverkningarne skötas med särskild hänsyn till att fortfarande starka och friska träd skola kunna frambringas. Om detta visat sig vara af stor vigt för mellersta och södra Sverige, hvarest der befintliga hedar och endast vedskogbärande marker uppkommit just genom en förvärd skogshushållning, huru mycket större betydelse har ej saken för lappmarken med dess för växtligheten långt ogynsammare vilkor? Vi veta att, då t. ex. en tall i Jemtland uppnår en storlek af 11 tums diameter vid bröst-

*Ifrågasatt
ändring i 8
§ af afvitt-
ningsstadgan
för Vester-
bottens och
Norrbottnens
läns lapp-
marker den
30 maj 1873.
(Forts.)*

*Ifrågasatt höjd på 150 år, erfordras dertill i lappmarken en tid af 210 år. Det § af afvitt-
ändring i 8 är därför lätt att inse, att skulle man nu släppa lös de intressen,
§ af afvitt- som bakom motionen äro verksamma, komme dessa utan ringaste
ringsstadgan tanke på framtiden att sopa bort allt, som möjligen kunde sopas bort,
för Vester- och landet skulle i det närmaste blifva ödelagdt, och sedan skulle
bottens och fjellvindar och andra förstörande krafter snart göra resten. Detta
Norrbottnens blefve ofelbart den oundvikliga följden, om man borttoge nu gällande
läns lapp- bestämmelser, hvarigenom föreskrifves, att opartiske och forstkunnige
marker den skogstjenstemän der skola verkställa utsyningar.*
30 maj 1873. (Forts.)

Detta är en sida af saken, men det finnes en annan, som efter mitt förmenande är ännu viktigare, och det är den verkan, som lagens borttagande skulle hafva för lappmarkernas invånare, för nybyggarna. Så vidt jag kan fatta, skulle nämnda åtgärd helt enkelt vara det samma som att drifva bort dem. Det är ju klart, att de nämnda nybyggarnes ekonomiska bestånd, när man ser icke blott på stunden, eller när det gäller att icke blott i hast skaffa penningar, utan att fortfarande kunna existera och lifnära sig i dessa karga trakter, på det närmaste är förenad med möjligheten att årligen erhålla den hjälp, som ursprungligen var afsedd med tilldelandet af dessa skogslotter samt de föreskrifna årliga utsyningarne. Skulle åter skogssköfvingen släppas lös, och all duglig skog på en gång uttagas, hvar skulle de sedan vända sig för att erhålla arbete, då för öfrigt jordbruket endast under en kortare tid af året tager arbetskraften i anspråk? Det vore det samma som att drifva dem ifrån Vesterbotten. Emellertid hafva herrarne säkert liksom jag under den sista tiden nästan blifvit förföljda af uppsatser angående nödvändigheten af att borttaga den nu ifrågavarande lagen. Hos mig uppstår alltid, när man på detta sätt det heter, »att med skäl kan ifrågasättas, huru vida hemmansegare, hvilka petitionerat i en sak, hvaraf andra skulle draga egentliga fördelen, kunde anses mogna för den frihet uti dispositionsrätten till skogen, som de påyrkade», och denna vinst, som skulle tillskyndas afverkningsrättsinnehafvarne och sågverksbolagen, kunde säkert antagas uppgå till millioner. Emellertid har jag med fast afseende på den gamla regeln: audiatur et altera pars, skaffat mig upplysningar, bestående hufvudsakligen af utdrag af kontrakt, uppgjorda angående de skogar, som här äro i fråga, hvilka lagligen in-tecknade jag här håller i min hand. Sådana kontrakt finnas i tusental, af hvilka jag utplockat några såsom typiska för ställningen deruppe, och af lätt förklarliga skäl anhåller jag få slippa nämna några namn; kontentan af dessa köpeafhandlingar ber jag emellertid få framlägga inför kam-maren. I enlighet dermed skulle under de senare åren afverknings-rätten deruppe blifvit sålda till pris, varierande mellan 4,000 och 30,000 kronor för hemman. Dessa hemman äro genom afvittringen

tilldelade i duglig skogsmark mellan 2,500 och 3,000 tunnland och omkring 2,000 tunnland s. k. impedimenta, allt per mantal, och på dessa 5,000 tunnland skogsmark kan man beräkna finna omkring 10 träd att afverka på tunnlandet, hvilket gör omkring 50,000 träd på hvarje hemman. Dessa träd kunna värderas till 2 kronor för stycke, hvilket så mycket säkrare kan antagas, som staten sålt der under sista året 1 million träd för 2 kronor 33 öre för stycke. Alltså representera dessa skogar, för mantal inköpta till ett pris af 4,000 eller 30,000 kronor, ett värde af 100,000, hvadan köparen stoppar vid en afverkning på en gång i sin ficka den lilla vinsten af 70,000 till 94,000 kronor för mantal. När man nu känner, att i endast Lycksele och Örträsk finnas 91 hemman, till hvilka afverkningsrätten sålunda är såld, och att en realisation inom kort tid skulle inbringa omkring 10 millioner, hvaraf vinsten skulle tillfalla sågverken, så visar redan detta, hvilket stort finansielt intresse ligger bakom.

En annan bestämmelse i dessa märkvärdiga kontrakt anhåller jag äfven få påpeka. Då staten utsynar träd, skola de enligt nuvarande bestämmelser hålla 9 decimaltum vid en höjd af 20 fot från marken, och man skulle då kunna vänta sig att afverkningskontrakten hade rättat sig efter dessa bestämmelser, som sålunda bort vara normala, men så är ej förhållandet; sågverksegaren har i allmänhet kontraherat om rättighet att afverka all skog öfver 7 decimaltum vid 16 fots höjd, på många håll till och med 6 tums träd vid 13 fots höjd, d. v. s. sparrar. Således kan med säkerhet ses, att kontrakten berättiga till huggning af så små dimensioner, att det vid lagens upphäfvande komme att gå ut på skogssköfling, och när sedan skogen på stora trakter är nedhuggen, komma de personer, som sålt densamma, att stå utan arbetsförtjenst, ty sannolikt komme utdrifningen att verkställas i ett tag.

Äfven förekomma i kontrakten sådana bestämmelser, som att hemmansegaren ej har rättighet att hemta sitt husbehovsvirke på sin egen skog, och detta rakt i strid mot hvad lagen stadgar; endast öfvermogen och torr skog samt vindfällen få af honom fritt tillgodogöras; ja ej ens detta behovsvirke i en del fall utan efter utsyning af sågverksbolaget. Uppodlingen af jord är till och med bunden; i allmänhet skola tillämnade odlingar hos köparen af skogen anmälas två år förut, så att denne må, såsom det heter, först få tillfälle att taga bort skogen. En annan ofta förekommande bestämmelse, som kan blifva ödesdiger, är, att säljaren är skyldig på köparens befallning i byn påyrka laga skifte, när köparen så finner förmånligt, men på säljarens bekostnad. Det finnes ett exempel på att $\frac{1}{120}$ hemmans afverkningsrätt blifvit såld på detta vilkor. Priset derpå var 100 kronor, och härigenom förvärfvade sig köparen rättighet att tvinga en hel by till laga skifte. När man nu besinnar, att sådana kontrakt bundit jordegarne inom Lycksele och Örträsk till $\frac{2}{3}$ och inom Dorothea och Fredrika till $\frac{1}{2}$ samt till icke obetydlig del inom Vilhelmina, så är det icke underligt, att påtyckningar göras för att genom borttagandet af nu gällande inskränkningar för skogsafverkningen höja värdet på alla dessa kontrakt. Det är på denna grund, jag ansett mig böra framhålla den fara, som skulle ligga i ett bifall

*Ifrågasatt
ändring i 8
§ af afvitt-
ningsstadgan
för Vester-
bottens och
Norrbottens
läns lapp-
marker den
30 maj 1873.*
(Forts.)

Ifrågasatt ändring i § 8 af afvittringsstadgan för Vesterbottens och Norrbottens läns lappmarker den 30 maj 1873. till förevarande motion. Det gäller, huruvida Riksdagen i någon form skall gifva det ringaste medgifvande åt dessa sträfvanden, som ovilkorligen hota icke blott att förderfva den skogbärande marken inom dessa vidsträckta lappmarker, utan äfven att förvandla den frie, sjelfegande bonden deruppe till en legoarbetare under vissa särskilda intressen. Det är denna frågans vikt, som gjort, att jag till densamma ansett mig böra yttra dessa ord.

Lagutskottet har äfven afstyrkt motionen, men lagutskottet har ansett lämpligt att tillika föreslå en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t.

För min del kan jag dock icke tillmäta de skäl utskottet derför anfört någon synnerlig vikt. Lagutskottet hemställer, att Riksdagen i skrifvelse måtte anhålla, »det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huru de olägenheter, som för närvarande vidlåda tillämpningen af § 8 i afvittringsstadgan den 30 maj 1873, må kunna undanrödjas». Men af lagutskottets motivering framgår, att Kongl. Maj:t redan tagit dessa i öfvervägande. Först och främst har domänstyrelsen tagit frågan under behandling samt ämnar hos Kongl. Maj:t föreslå ändringar i syfte, bland annat, att utsyningar må verkställas för längre eller kortare tid, att efter förefallande behof, och för det andra föreligger förslag om skogsbetjeningens ökande under 7:de hufvudtiteln. För det tredje har äfven statsutskottet till behandling mottagit herr Cederbergs motion, som afser att minska kostnaden för utsyningen. För min del kan jag således icke finna skäl vara anförda, som skulle förmå kammaren att bifalla utskottets förslag, i synnerhet som vi genom att afslå det samma komme att biträda den i Andra Kammaran uttalade åsigten, att Riksdagen icke borde genom något sitt beslut gifva en motion af sådant innehåll, som den förevarande, sitt godkännande.

Jag anhåller derför om afslag på så väl motionen som utskottets hemställan.

Herr Bergström: Såsom var att vänta, visste den förste ärade talaren att väl och strängt skilja mellan de olika elementen i utskottets hemställan. Det är för hvar och en, som behagat genomläsa denna hemställan, klart, att utskottet afstyrkt hvad motionären föreslagit, eller att ändring i afvittringsstadgan skulle vidtagas, men deremot med afseende på de olägenheter, som visat sig vara förenade med tillämpningen af föreskriften om utsyning och utstämpling af träd för afsalu, föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Den, som vet att rätt skilja mellan dessa olika element i utskottets förslag, den kan tala derom på ett tillfredsställande sätt; men jag vågar säga, att de två efterföljande talarne icke vetat iakttaga denna skilnad, hvilket bäst synes deraf, att icke blott den andre talaren utan äfven den tredje aktat nödigt att, fastän motionen om ändring i afvittringsstadgan af lagutskottet afstyrkts, och ingen här uppträdt till försvar för motionen, likväl yrka afslag å densamma. Men om denna är nu icke fråga. Lagutskottet har icke biträdt förslaget om en förändring af nämnda författning. Allra minst skulle det kunna falla mig in att på något sätt medverka dertill, enär jag vid 1873 års riksdag så-

som chef för civildepartementet kämpat för och äfven lyckats att få i afvittringsstadgan upptagen den grundsatsen, att hemmansegare i lappmarken, som vid afvittring finge sig tilldelade skogsområden, ej skulle besitta dessa med oinskränkt dispositionsrätt, utan endast sålunda, att de väl finge obehindradt och utan utsyning nyttja skogen till husbehof, men deremot icke till afsalu årligen afverka flera träd, än till dem med afseende å skogens framtida bestånd kunde varda utsynade och utstämplade. Huru hafva då de nästföregående två talarne kunnat så vidlyftigt utlåta sig mot en motion, för hvilken ingen uppträd här.

*Ifrågasatt
ändring i §
af afvittringsstadgan
för Vesterbottens
och Norrbottens
läns lappmarker
den 30 maj 1873.*
(Forts.)

Jag anser mig dock böra nämna, att de olägenheter, som tillämpningen af 1873 års afvittringsstadga ansåges medföra, föreföllo flere ledamöter inom lagutskottet så stora, att de ville tillstyrka bifall till motionen, d. v. s. att afvittringsstadgan skulle ändras, och de röstade verkligen därför; men underlätto att reservera sig mot utskottets betänkande och fränfölla sålunda sin afvikande mening.

Nu återstår sålunda endast den frågan, huruvida en skrifvelse skall aflätas, eller icke. Skrifvelsen skulle gå ut på, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida de olägenheter, som äro förenade med den i öfrigt goda och nyttiga lagens tillämpning, må kunna undanrödjas. Derom och endast derom är nu fråga. Det är också, såsom den förste talaren riktigt anmärkte, blott i denna del, som det kan uppstå något tvifvelsmål.

Han hade två anmärkingar mot utskottets betänkande. Den ena rigtades mot utskottets yttrande, att mogna, öfvermogna och skadade träd fått kvarstå, under det att träd, som bort stå på ytterligare tillväxt, hade blifvit utsynade och stämplade. Hvad angick de skadade, mogna och öfvermogna träden, medgaf han, att så någon gång varit förhållandet, men han bestred att träd, som hade ännu någon tid bort stå på tillväxt, blifvit utsynade. Sålunda, äfven om han hade rätt i sitt berörda bestridande, har ju utskottet rätt i det hela. Hvem dessa öfvermogna, mogna eller skadade träd än tillhört, ehvad de egt af lappmarksallmoge eller af sågverksegare, är fullkomligt likgiltigt, ty i grunden är det så väl i ena som andra fallet en nationalförlust, att dessa träd fått kvarstå. Detta torde icke kunna mot sägas.

Men lagutskottet torde haft goda skäl för sitt af den förste talaren bestridda yttrande, att träd, som ännu någon tid bort stå på tillväxt, blifvit utsynade och stämplade. Jag tillåter mig dessutom att påpeka, att yttrandet är en led i den slutledning, som lagutskottet dragit af hvad i saken förekommit.

Utskottet säger: »Af hvad i ärendet förekommit anser sig lagutskottet kunna draga den slutsats, att olägenheter så väl för de enskilda skogsegarne som för lappmarkens ekonomiska utveckling verkligen uppkommit vid tillämpningen af ifrågavarande, uti § 8 af vittringsstadgan meddelade föreskrift.» Sedermera följa de vidare lederna i denna slutsats, och en af dem är, att träd, som ännu någon tid bort stå på tillväxt, blifvit utsynade. Något kategoriskt uttalande från utskottets sida är det således icke.

*Ifrågasatt
ändring i 8
§ af afvit-
tingsstadgan
för Vester-
bottens och
Norrbottnens
läns lapp-
marker den
30 maj 1873.*

(Forts.)

Enligt ett bruk, som åtminstone af Andra Kammarens ledamöter och suppleanter i lagutskottet iakttagas, har motionären, härads-höfdingen Hygrell, ehuru han icke är ledamot, utan blott suppleant, likväl, då hans motion förekom till behandling, tagit plats i utskottet i stället för en ordinarie ledamot och deltagit i dess öfverläggningar. Derom är ju heller ingenting att säga. Han hade skaffat sig official afskrift af kronofogdens i lappmarksfögderiet af Konungens befallningshafvande i Vesterbottens län infortrade embetsutlåtande, hvilken afskrift är bifogad betänkandet och som varit så misshaglig för chefen för domänstyrelsen. Motionären yrkade, att detta embetsutlåtande skulle fögas vid utskottsbetänkandet, enär det icke fans med bland de för utskottet tillgängliga handlingar i ärendet. Konungens befallningshafvande hade nemligen underlåtit att jemte eget underdånigt embetsutlåtande till Kongl. Maj:t insända kronofogdens, och vid sådant förhållande ansåg sig utskottet icke böra afslå motionärens begäran. För egen del skulle jag icke kunnat, äfven om jag haft lust dertill, med någon utsigt till framgång motsätta mig motionärens begäran, helst man i utskottet fäste mycket afseende vid de upplysningar, som der förekommo rörande de olägenheter, som tillämpningen af afvittringsstadgans bestämmelse om utsyning förorsakade. Egentligen säger kronofogden icke annat, än att det inom lappmarken råder stort missnöje öfver det sätt, hvarpå afvittringsstadgan tillämpas. Han yttrar nemligen: »Att grundade skäl till slik missbelåtenhet finnas, har jag allt för väl under mina resor inom fögderiet erfarit. Ofta nog hafva utstämplingarna blifvit verkställda af ordinarie eller extra kronojägare, med revirförvaltaren långt ifrån utstämplingsorten, och på ett om allt annat än noggrannhet vittnande sätt, hvaraf ock följt, att för utdrifning mogen skog blifvit kvarstående, men i full växtlighet varande sådan utstämplad». Detta kan väl synas innebära en tillvitelse mot skogstjenstemännen deruppe, men det behöfver ej uppfattas så. Ty anmärkta förhållandet kan vara en nödvändig följd deraf, att tjenstemännen äro allt för fåtaliga för att kunna nöjaktigt uppfylla de åligganden, som tillkomma dem enligt deras instruktion och gällande afvittringsstadga; och om en menniska ej *förmår* fullgöra hvad henne åligger, så ligger i omtalande deraf icke något nedsättande. Det är omständigheternas magt, som tvingar dertill, och ingen kan ansträngas öfver sin förmåga.

I sammanhang härmed och med hänsyn till hvad motionären inom utskottet meddelat får jag tillstå, att min grundsats är, att om en man, som icke är beslagen med tvetalan eller lögn och som tillika är en af rikets domare, satt att skipa lag och rätt, omtalar förhållanden, om hvilka han eger personlig erfarenhet, då kan jag icke säga till honom: »ni ljuga». Det vågar jag icke, allra minst då, såsom här är fallet, hvad motionären meddelade tycktes vinna bekräftelse af hvad i öfrigt i ärendet förekommit.

Jag kan icke annat än fråga: är det nu verkligen så, att allting är som det bör vara vid tillämpningen af ifrågavarande stadga? Ingalunda. Det har domänstyrelsen själf medgifvit, i det styrelsen föreslagit vissa åtgärder, som borde vidtagas till undanrödjande af olägenheterna. Domänstyrelsen har sålunda föreslagit, att utsyning måtte

försiggå på en gång för 2 eller 3 år i sänder, för att tjenstemännen bättre måtte medhålla undersökningarna å de särskilda skogarne. Vidare har styrelsen för afsigt att låta skogsinspektören resa öfver distrikten, så att från enskilde skogsegare sig yppande klagomål måtte af honom kunna afhjelpas.

Konungens befallningshafvande i Vesterbotten, som också måste antagas vara fullt opartisk, har yttrat, att det vore nödigt att skogsegarne finge större inflytande vid utsyningarne och utstämplingarne, med ett ord att de borde gifva anvisningar, som kunna lända skogstjenstemännen till ledning. Det är ju ock naturligt, att skogsegarne skola bättre känna sina skogar, än jägmästarne, hvilka å desamma blott göra helt korta och flygtiga besök.

Sålunda vill det förefalla mig, som om myndigheterna sjelfva lemnat bevis för den satsen, att allt icke är som det bör vara.

I sammanhang härmed ber jag få omtala en tilldragelse, hvilken motionären omnämnde i utskottet och som, enligt mitt förmenande, måste anses vara fullt bestyrkt.

Det inträffade att ett stort träd blåst omkull och låg just öfver sockenvägen. Trädets egare, en lappmarksbonde, blef då tillfrågad af en kringresande virkesspekulant, om han ville sälja trädet. Egaren antog att han var i sin goda rätt att afyttra ett vindfäldt träd, spekulanten slog sin stämpel å trädet och undanskaffade det. Följden häraf blef, att lappmarksbonden blef vid domstol tilltalad och fäld till dryga böter samt förpligtad att gälda rättegångskostnaderna och utgifva till afhörda vittnen så dryga ersättningsbelopp, att han blef ruinerad. Jag kan ej tvifla på en domares uppgift i detta fall.

Hvad nu afgiften för utsyning och utstämpling beträffar, har lagutskottet ej gjort sig skyldigt till något öfverskridande af sin befogenhet. På sätt den förste talaren anförde, har motion väckts af herr Cederberg om nedsättning i utsyningsavgiften, och denna motion har remitterats till statsutskottet. Utskottet har tillåtit sig omtala detta i följande ordalag: »Den kostnad, som utsyningen nu medför, skulle, enligt utskottets tanke, kunna minskas genom nedsättning af den derför bestämda afgiften, på sätt ock blifvit föreslaget i en inom Första Kammaren af herr Cederberg afgifven motion, n:o 35, som blifvit till statsutskottets behandling öfverlemnad.» Jag kan ej inse att utskottet genom detta omnämmande begått något fel.

De, som ifrå så mycket för att icke någon skrifvelse skall komma till stånd, de kunna ju också derom vara förvissade, sedan Andra Kammaren afslagit utskottets hemställan i denna del, men jag kan icke annat än motsätta mig att denna kammare skulle fatta ett liknande beslut. Ty det skulle innebära, att lagutskottet här lupit åstad i ogjordt väder. Så mycket har dock förekommit i denna fråga, att det väl kunnat gifva utskottet anledning att hos Riksdagen hemställa om en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huru de olägenheter, som för närvarande vidlåda tillämpningen af § 8 i afvittringsstadgan den 30 maj 1873, må kunna undanrödjas.

Till sist ber jag få betona, att om i framtiden motion å nyo skulle väckas om upphäfvande af den i öfrigt goda bestämmelsen, som med-

*Ifrågasatt
ändring i 8
§ af afvittringsstadgan
för Vesterbottens och
Norrbottens
lüns lappmarker den
30 maj 1863.
(Forts.)*

Ifrågasatt ändring i 8 § af afvittringsstadgan för Vesterbottens och Norrbottens läns lappmarker den 30 maj 1873.

delats genom nämnda stadga, skall jag på allt sätt och med de krafter, som stå mig till buds, bekämpa ett dylikt förslag. Ty jag anser, lika med den tredje talaren, att skogarnas vård och bevarande är ett livsvilkor för lappmarkens förkofrande i odlings- och andra hänseenden. De böra särskildt bibehållas såsom en för kustlandet välbehöffig stormkappa. Icke någon i denna kammare har ifrågasatt, att denna ofta omförmälda bestämmelse borde upphävas.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Cederberg: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag skall först bedja att få yttra några några ord med afseende på ett förhållande, hvilket den förste talaren i förbigående vidrörde. Han yttrade: »det är naturligt, att skogspersonalen med dess nuvarande ringa numerär omöjligen kan hinna att fullständigt undersöka de enskildes skogstillgångar, och därför har det inträffat att utstämplingarna ej blifvit sådana, som de bort vara.»

Detta beröres äfven i den kongl. propositionen under sjunde hufvudtiteln i sammanhang med frågan om löneregleringen för skogsstaten, och der heter det, att för att skaffa skogstjenstemännen tid till noggranna undersökningar skola utstämplingarna hädanefters anordnas så, att de gälla för 2 à 3 år i sänder. Derigenom, säger domänstyrelsen, hvars utlåtande refereras i Kongl. Maj:ts proposition, skulle tjenstemännen få tillfälle att bättre verkställa undersökningar om skogstillgången. Nu deremot yttrar den förste talaren, att undersökningarna icke kunna verkställas af de ordinarie skogstjenstemännen, utan måste öfverlemnas åt extra jägmästare att emot särskild ersättning utföra dessa förrättningar. Jag har ansett mig böra särskildt betona dessa olikheter därför, att jag deruti ser ett litet motiv utkastadt mot det förslag, om hvilket enligt samme talares yttrande här *icke* skall talas och som jag ej nu vill inlåta mig vidare på. Men jag övergår till frågan för dagen.

Samtliga talarne, med undantag af den siste, hafva rigtat sig mot motionären och hans förslag, och ehuru det icke är härom vi nu resonnera, ty det kan anses hafva fallit, så ber äfven jag att få något vidröra detsamma.

Som herrarne hafva sig bekant, bestämdes genom 1866 års skogs-lag, jemförd med 8 § i 1873 års afvittringsstadga, att lappmarksbonden får taga till husbehof så mycket skog han vill, men åstundar han sälja något, då är det skogstjenstemannen, som bestämmer om, huru mycket och hvad han får sälja. Det är ungefär enahanda förhållande, som gäller vid boställsskogarne. Der är det innehafvaren, som får taga till husbehof. Skall han sälja, får det ske först efter särskilda föreskrifter. Man kan sålunda af erfarenheten från boställsskogarne erhålla *någon* föreställning om huru lagen i fråga verkar, och upplysningar från dessa återfinnas uti Konungens befallningshafvandes i Vesterbottens län femårsberättelse för åren 1871—1875. Konungens befallningshafvande arbetade då mycket lifligt på att i Vesterbotten få införd den s. k. norrbottenslagen, och i nämnda berättelse förekommer åtskilligt, som har afseende på detta Konungens befallningshafvandes arbete. Bland annat finner man der två tabeller, den ena

upptagande sådana byar och hemman, hvilka då saknade husbehofs- och byggnadstimmer, den andra sådana hemman, som derutöfver i det närmaste saknade vedbrand, alla inom Vesterbottens nedre land. Bland de förra, d. v. s. de som saknade husbehofs- och byggnadstimmer, uppräknas inom Bygdeå socken en by, i hvilken pastorsbostället är beläget, och hvars skog således är stald under samma kontroll som lappmarksskogarne, inom Skellefteå socken pastors- och komministersboställena; inom Säfvar socken den by, i hvilken pastorsbostället är beläget, inom Umeå socken bland annat två byar, den ena med landshöfdingehemman, den andra med militieboställe, samt inom Vännäs socken den by, i hvilken pastorsbostället ligger. — Bland dem, som »i det närmaste» sakna äfven vedbrand, återfinnes inom Nysätra socken den by, i hvilken pastorsbostället är beläget, samt inom Löfångers socken pastors- och komministersboställena. — Man kan häraf draga den slutsats, att så alldeles tillfredsställande äro icke de principer, som legat till grund för 1866 års författning, och det finnes nog flere, än motionären och jag, hvilka i denna del äro af samma åsigt. Vid riksdagen hafva dessa åsichter funnit uttryck i åtskilliga motioner, som under åren 1880—1881 väcktes inom Andra Kammaren, om upphäfvande af denna författning i hvad den gäller nedre landet, och hvarför jag specielt anhåller att få fästa uppmärksamheten på åtminstone en af dessa motioner, är, att den hade till upphofsman bland annat dåvarande landshöfdingen i Norrbottens län, Widmark, hvars åsigt äfven inom denna kammare torde betyda icke så litet. Vare dock dermed huru som helst. Jag är i likhet med motionären af den åsigten, att i lappmarken är genom denna förordning icke allt, som det borde vara, men *längre* följer jag honom icke; ty då jag vill försöka sätta något annat i stället, är jag tveksam och vet ej hvart jag skall vända mig. Jag rättar därför mitt handlings-sätt i detta fall efter en sentens, som i en minnesvärd debatt inom denna kammare för omkring 2 år sedan uttalades af herr ordföranden i lagutskottet: »in dubio non est agendum».

Emellertid har det förslag, som nu af lagutskottet blifvit framlagdt, mött många gensägelser, och skälet dertill kan man återfinna i domänstyrelsens utlåtande, sådant det förekommer i den kongl. propositionen till denna Riksdag. Skälet är nemligen först och främst *sågverksegarne*. Men om dem *vågar* jag knappt tala. Sågverksegarne tillhöra eller utgöra en hatad samhällsklass. *De* få ju icke behandlas efter samma rättsgrunder, som gälla för andra menniskor!

Dernäst komma de försäljningar, som göras af lappmarksbönderna, och hvilka så vidlyftigt refereras i Kongl. Maj:ts proposition. Enligt min tanke äro försäljningar af afverkningsrättigheter i och för sig icke så okloka; på samma sätt förfar ju domänstyrelsen med statens skogar, och på dessa försäljningar faller ju intet klander? Det är väl sålunda icke sjelfva försäljningarna, utan fast hellre de med dessa försäljningar förknippade vilkor, som bevisa lappmarksbondens omyndighet. Ja väl, och dermed är man först inne på försäljningsprisen. Talaren på upplandsbänken kom fram med en kalkyl, hvilken jag lemnar åt sitt värde. Men, mine herrar, då det gäller att bedöma huru lappmarksbonden handlar i detta fall, måste vi först försöka

*Ifrågasatt
ändring i 8
§ af afvitt-
ringsstadgan
för Vester-
bottens och
Norrbottens
läns lapp-
marker den
30 maj 1873.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring i §
af afvit-
tingsstadgan
för Vester-
bottens och
Norrbottnens
läns lapp-
marker den
30 maj 1873.*

(Forts.)

sätta oss in i hans ställning. Då honom erbjudes en viss penningesumma måste han resonnera så: hvad har jag *nu* för inkomst af min skog, med den utstämpling, som för närvarande eger rum? Svaret blir då, att om han jemför det erbjudna priset med hvad han får för sin årliga utstämpling, så blir det icke någon dålig affär att sälja. Jag undantager härvid de skogsköp, som egde rum på 1870-talet, då afvittringen i lappmarken ännu var nätt och jemnt påbörjad, och då skogarne såldes ojemförligt mycket billigare än nu; men vid de försäljningar, som på senare år egt rum, måste en jemförelse mellan den årliga utstämplingen och försäljningssumman i regel visa att försäljning varit fördelaktig. Så säger man vidare: lappmarksbonden visar sin oförmåga att bedöma dessa förhållanden derigenom att han låter för lång tid binda sig genom stränga kontrakt, hvilka göra honom till sågverksegarens »legokarl». Det är sant, att så i många fall skett, men jag vågar påstå, att just de, som mest högljudt ropa på skydd för bonden mot sågverksegarens välde, få taga på sina samveten att icke hafva bidragit till undanrödjande af detta ogynsamma förhållande. Jag ber att såsom bevis härför få anföra, att vid, som jag tror, 1878 års landsting i Vesterbotten — landstinget var på den tiden skyddsvänligt i den mening ordet måste tagas i förevarande fall — framlades, i syfte att bereda allmogen någon hjälp mot skogsspekulanter, ett förslag att kontraktformulär skulle utarbetas och bland bönderna spridas, enär man funnit att sågverksegarnes kontrakt voro af den beskaffenhet, att de ej borde af skogsegarne underskrifvas. Men detta förslag emottogs af den skyddsvänliga majoriteten inom landstinget med ett absolut veto. Man skulle hafva bort hela skogsförsäljningsväsendet. Man ville göra det omöjliga möjligt.

Till sist säges här: jordbruket i lappmarken kan icke såsom själfständigt yrke existera, utan det måste hafva bidrag från skogen.

Jag undrar just, i fall man skulle gå denna fråga närmare in på lifvet, huru i själfva verket dermed förhåller sig. Såsom ett bevis i motsatt riktning vågar jag erinra derom, att under början af 1860-talet hade ännu ej skogsafverkning i någon nämnvärd grad påbörjats i den socken, som här flera gånger omnämnts, nemligen Vilhelmina socken. Under de derpå följande missväxtåren var dock det ekonomiska tillståndet inom denna socken alldeles icke sämre, men väl i många hänseenden bättre än i flera af länets socknar, der liflig skogsafverkning egde rum, och dock har Vilhelmina socken på grund af sitt läge intill fjellen icke för jordbruk gynsammare klimat än socknarne med den lifliga trävarurörelsen. Detta måtte också bevisa något.

Min öfvertygelse är dessutom, att om man något mera arbetade för jordbrukskulturens höjande i dessa nordliga trakter och något mindre ofta uppregade denna nötta lexa om skogarnas oumbärlighet för lappmarksbondens existens, gjorde man honom snarast till fri man, under det att man genom detta påståendes upprepande år efter år och gång på gång inger honom en förställning, som just gör honom till en »legokarl» under skogshandteringen, såsom en talare på upplandsbänken uttryckte sig. Jag tror att om de, hvilka ega lappmarks-

bondens förtroende, ville rigta sina bemödanden på att leda hans uppmärksamhet på sådan utveckling af hans jordbruk, att han der finner full användning för sin arbetskraft, skulle de göra honom vida större tjenst, än hvad de nu göra honom med de lagar, hvarmed de vilja omgärda hans skog.

Kanske har jag låtit hänföra mig något för långt, men här hafva framkommit sådana påståenden, att jag icke ansett mig kunna underlåta att till protokollet yttra några ord derom. Då frågan genom medkammarens beslut är för denna gång afgjord, betyder ett yrkande föga, men då intet annat sätt finnes att gifva uttryck åt min åsigt i saken, beder jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Huss: Herr grefve och talman, mine herrar! Då lagutskottets ordförande så utförligt redogjort för de skäl, som legat till grund för det slut, hvartill utskottet kommit, är det bidrag ringa, som jag har att lemna till frågans belysning.

Lagutskottets hemställan afser, på sätt betänkandet innehåller, icke att gifva hemmansegaren i lappmarken någon vidsträcktare rätt, än han förut haft, till de marker, hvilka vid afvittringen blifvit honom tillagda, utan endast att han skall komma i ätnjutande af den rätt i afscende å samma marker, som i gällande lag blifvit honom tillförsäkrad. De stadganden, hvilka bestämma hans rätt i berörda hänseende, innehållas i 8 § afvittringsstadgan, der det heter, att hemmansinnehafvaren eger att af skogen njuta nödigt virke till husbehof samt, »efter utsyning och stämpling af vederbörande skogstjenstemän, fritt taga eller försälja hvad derutöfver kan, med bevarande för framtiden af skogens bestånd, ärligen afverkas». Det är en känd sak att sedan åtskilliga år klagomål försports deröfver, att hemmansegarne icke fått njuta denna rätt till godo, i ty att, enligt klagandenas påstående, skogstjenstemännen åt dem utstämpla vida mindre belopp, än som motsvaras af skogens afkastning. Ej må man nu undra på att, om förhållandena äro sådana, som de antydda, hemmansegaren, vare sig han är bonde eller sågverksegare, hvilket, såvidt jag förstär, är utan inverkan på saken, knorrar och högljudt fordrar, att staten skall gifva honom hvad honom med rätta tillkommer. Och ej heller kan väl staten, då sådan klagan förspörjes, undandraga sig att lyssna dertill samt, om klagomålen finnas vara befogade, vidtaga åtgärder till missförhållandenas afhjelpande.

På grund af de upplysningar, hvilka i utskottet lemnats, har det velat synas utskottet, som skulle omförmälda klagomål icke vara så alldeles obefogade, åtminstone hvad angår de trakter, om hvilka motionären, herr Hygrell, eger personlig erfarenhet. Enligt hvad han upplyst, innehåller den honom anförtrödda domsaga en areal motsvarande Skåne, Halland, Blekinge, Kronobergs län, Jönköpings län och en stor del af Kalmar län. Då man nu vet att för öfvervakande af skogarna inom denna stora areal och verkställande af utsyningar och utstämplingar derstädes icke finnas flere än fyra skogstjenstemän, torde det påståendes icke vara vågadt att, huru nitiske och pligtrogne desse tjenstemän än må vara, tid och krafter icke kunna förslå till att göra de undersökningar, som ovilkorligen måste ligga till grund

*Ifrågasatt
ändring i 8
§ af afvittringsstadgan
för Vesterbottens och
Norrbottens
läns lappmarker den
30 maj 1873.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring i §
af afvitt-
ningsstadgan
för Vester-
bottens och
Norrbottens
läns lapp-
marker den
30 maj 1873.*

(Forts.)

för bedömandet af den afkastning skogarna kunna lemna. I följd häraf och då tjenstemannen i saknad af nödig kännedom om skogsbeståndet anser sig böra framgå med varsamhet så att all möjlighet för ofverdrifven afverkning är utesluten, synes det verkligen blifva beroende på en lyckträff, huruvida hemmansegaren af skogen utfår hvad honom rätteligen tillkommer.

En utväg finnes dock alltid för hemmansegaren; och det är att hos vederbörande revirförvaltare begära taxering af skogen och sålunda erhålla en objektiv grund för bedömande af skogsbeståndet och dess förmåga utaf afkastning. Men då dylik taxering är förenad med dryga kostnader samt bonden saknar medel till bestridande af dessa, ifrågakommer ej dylik förrättning så länge bonden eger hemmanet, utan får han nöja sig med hvad skogstjenstemannen på lösa antaganden angående skogsbeståndet honom tilldelar.

Ett annat förhållande eger rum i afseende å de hemman, som förvärfvats af sågverksegaren. Denne begagnar sig ofta nog af utvägen att låta upprätta taxering af skogen i tro att derigenom alla anledningar till missnöje skola blifva undanröjda. Men då han fått se taxeringsinstrumentet och den derpå grundade beräkning af hvad från skogen uttagas kan, varder han allt annat än belåten. Detta åter beror på de grunder, hvilka, sedan skogskapitalet blifvit genom taxeringen känt, fastställas att lända till efterrättelse vid utsyningen och hvilka enligt sågverksegarens omdöme lemna rum för en mängd anmärkningar, af hvilka jag särskildt vill framhålla en. Denna afser att de massor af skadade träd, som förutom ett riktigt bestånd af frisk skog, finnas å hemmanet och vid taxeringen upptagas i särskild kolumn, icke få genast uttagas utan fördelas till uttagande på en längre följd af år — oftast tjugu — under hvilken tid dessa träd — hvilka, derest de omedelbart efter taxeringen fått, såsom för skogens bestånd icke blott icke behöfliga, utan rent af menliga såsom utgörande hinder för de yngre trädens fortkomst, uttagas, kunnat betinga ett ej obetydligt pris för hvarje år, ytterligare försämrats och således förlora i värde, så att, då de en gång få afverkas, de till äfventyrs icke äro värda stort mera än utstämplingskostnaden. Dessa skadade träd — säger skogsegaren — är en afkastning af skogen, som bort till skogens fromma genast uttagas och mig tillhandahållas; men detta skogskapital har nu till större eller mindre del kommit att genom statens åtgärd förfaras; och detta är en kränkning af min rätt.

Så vidt jag förstär kunna dessa klagomål ej anses alldeles oberrättigade. Genom att denna skadade skog först under en längre tid uttages, förfares onekligen i lappmarkerna skogskapital till betydliga belopp. Oafsedt emellertid den förlust i nationalekonomiskt hänseende, som sålunda uppstår, må man väl betänka, att allt, som i skogen multnar eller eljest förfares, tages från hemmansegaren, som har i lag grundad rätt att fordra, det intet multnar eller förfares. Att skogarna i lappmarkerna icke måtte göras till föremål för någon ofverdrifven afverkning, derom är jag lika angelägen som någon annan i denna kammare, men lika mån är jag ock om att hemmansegarne derstädes, de må nu vara bönder eller sågverksegare, komma

i åtnjutande af den dem i lag tillförsäkrade rätt. Jag vet ock mycket väl att sågverksegarne i Norrland icke åtnjuta några synnerliga sympatier inom Riksdagen utan att tvärtom deras skuldregister anses vara mycket stort. Jag kan därför väl förstå att man icke vill, på sätt motionären hemställt, för dem upplåta nådens port, men därför bör man väl icke för dem tillsluta rättvisans. För visso skall ock, derest frågan denna gång undanskjutes, hemmansegaren i lappmarken icke underlåta att uppgepa sitt yrkande att, då han gifver Konungen hvad Konungen tillhör, han också måtte varda af Konungen till sin rätt förhjelpt.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Evers: Jag ber Kammaren om ursäkt att jag ännu en gång vågar taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk, men, då åtskilliga anmärkningar blifvit uttalade emot mitt förra anförande, har jag ansett mig böra i största korthet bemöta dem.

Jag ber lagutskottets ärade herr ordförande ursäkta, att jag icke funnit mig tillfredsstäld af de skäl, han gifvit för lagutskottets påstående, att yngre växande träd blifvit utstämplade i stället för öfvermogen och mogen skog. Herr ordföranden anmärkte dervid, att lagutskottet stödt sig på motionärens uppgifter, och detta betonade jag äfven förra gången jag hade ordet, men jag ber få påpeka att detta påståendet, att skogstjenstemännen utsynat i växtkraft varande skog i stället för öfvermogen och skadad sådan, är fullkomligt obestyrkt.

En ärad talare på vesterbottensbanken, som rigtat en förebräelse mot mig därför att jag skulle hafva framhållit nödvändigheten deraf att, vid uppskattning af lappmarksskogarnes kynne, dertill skulle anlitas extra skogstjenstemän, under det att domänstyrelsen i sitt afgifna förslag till ordnandet af utsyningarne icke skulle hafva omnämnt detta. Jag föreställer mig att detta beror på någon missuppfattning, och att klander med större skäl skulle rigtas emot domänstyrelsen, om styrelsen, vid det förhållande att afvittringen, såsom jag förut omnämnde, numera är afslutad icke allenast i Lycksele utan sedermera i större delen af Vesterbotten, och medveten härom, icke skulle vidtaga åtgärder, för att få lappmarksskogarne uppskattade, så fort som möjligt.

En senare talare påpekade, hurusom en dylik uppskattning skulle blifva alltför dyrbar för hemmansegarne, men då utsyningsafgifterna föreslagits att ingå till statsverket, är ju uppenbart att godtgörelsen för biträdande extra jägmästare och kronjägare bör bestridas med allmänna medel. En talare omnämnde ett fall, då ett träd skulle blåst ikull öfver en väg och blifvit såldt af skogsegaren, som därför af en skogstjensteman åtalats och bötfälts, enär trädet icke blifvit på behörigt sätt utstämpladt. Den omnämnda händelsen är mig ej bekant, men jag föreställer mig att man ej kan klandra tjenstemannen därför att han sin pligt likmätigt följt lag och förfatningar, ty det är ju hans skyldighet.

Jag anhåller vidare att få framhålla för herr Cederberg, att jag icke klandrat skogsköpen deruppe, ehuru mot desamma nog skulle kunna göras anmärkning, men, då han satt dessa skogsköp i sammanhang med försäljningarne från statens skogar, ber jag få påpeka att

*Ifrågasatt
ändring i 8
§ af afvit-
ningsstadgan
för Vester-
bottens och
Norrbottens
läns lapp-
marker den
30 maj 1873.
(Forts.)*

*Ifrågasatt de s. k. skogsafverkningskontrakten vanligen afslutas på en tid-
ändring i 8 rymd af ända till 50 år under det kontrakten för större afverkningar
§ af afvittringsstadgan å utstämplat virke från statens skogar ej öfverstigit 12 år.*

Hvad herr Cederberg yttrade om jordbruket i Vesterbotten, kan ej annat än förvåna mig, ty att en man, med den erfarenhet och kännedom om förhållandena der uppe som han eger, kan vilja påstå att jordbruket der skulle kunna bära sig utan biförtjenst af skogsutdrifning och timmerafverkning förefaller mig förunderligt. Ingen sakkunnig som deröfver yttrat sig har påstått något sådant. Alla framhålla nemligen att jordbruket i dessa landsdelar med dess kalla klimat, nödvändigt behöfver biförtjenst från skogen.

*Norrbottnens
läns lapp-
marker den
30 maj 1873*

(Forts.)

Vare sig man tillåte afverkningen till de dimensioner norrbottenslagen föreskrifver eller annan dimensionslag, så inträder, om skogen afverkades på en gång eller på kortaste möjliga tid det förhållande, som af en föregående talare påpekats, att det blefve slut på allt jordbruk deruppe, enär det skulle dröja decennier, innan den återväxande skogen hinner växa till, under hvilken tid jordbrukarne följaktligen blefve i saknad af hvarje inkomst från skogarne.

Herr Hasselrot: Med alldeles oblandadt nöje skulle jag hafva ähört det värtaliga anförande talaren på uplandsbänken här hållit mot den af motionären föreslagna ändringen i afvittringsstadgan och skulle för egen del hafva i allo instämt deri, såvida jag nemligen kunde hysa den uppfattning att samma anförande berört den fråga som nu föreligger, men efter mitt förmenande gjorde det icke detta, utan gick helt och hållet på sidan om saken.

Jag tillåter mig för Kammaren påpeka, att lagutskottet i tydliga och kraftiga ordalag tillstyrkt afslag å motionärens hemställan om ändring i afvittringsstadgan, enär bestämmelsen, att icke afverkning får ske å lappmarksskogarne utan efter utsyning af skogstjenstemän, utgör den enda och säkra utvägen att derstädes bereda tillräckligt skydd mot öfverdrifven afverkning och dymedelst betrygga lappmarkens tillvaro såsom bebyggd och delvis odlad landsdel. Om ändring i denna bestämmelse är således alldeles icke nu fråga och ingen har heller hvarken i utskottet eller kammaren påyrkat en sådan ändring.

Vid *tillämpningen* af ofvanberörda bestämmelse, som innefattas i 8 § afvittringsstadgan, uppstå emellertid under nuvarande förhållanden olägenheter, som utskottet ansett kunna och höra undanrödjas; och jag vågar påstå att utskottet härutinnan gifvit goda skäl för sig.

Först och främst har utskottet anmärkt hvad statsrådet och chefen för civilepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet angående ordnande af skogsstaten också omnämnet, nemligen att de afgifter, som för närvarande utgå för utsyning eller 10 öre för stock, möjligen äro väl höga, men då frågan härom på grund af motion är öfverlemnad till behandling af statsutskottet, kan den nu lemnas å sido.

Den viktigaste anmärkningen, som utskottet gjort angående tillämpningen af bestämmelsen i fråga, rör emellertid sättet och ordningen för utsyningen. På detta oerhördt stora område, som i areal motsvarar tre eller fyra af rikets största provinser uti mellersta och södra Sverige, finnas endast 4 revirförvaltare. Att dessa revirför-

valtare, som hafva till skyldighet icke blott att sköta statens skogar utan äfven att förrätta de utstämplingar som skola verkställas å nu ifrågavarande enskilde tillhörande skogar, icke kunna på fullt nöjaktigt sätt fullgöra alla dessa sina åligganden, ligger enligt mitt förmenande i sakens natur och att det under sådana förhållanden inträffat, såsom utskottet sagt, »att öfvermogen och skadad skog fått kvarstå äfvensom vindfällens qvarligga» utan att utstämplas, det har ju medgifvits äfven af dem som i öfrigt klandrat utskottets motive-ring. Men man har bestridt att utskottet skulle haft skäl säga att ung, i full växtkraft varande skog utstämplats. Detta har utskottet icke heller påstått. Utskottet har endast omnämnt hurusom öfvermogen och skadad skog fått kvarstå äfvensom vindfällens qvarligga på mera afsides belägna platser, under det att på andra ställen träd utsynats, som kunnat och bort ännu någon tid stå på tillväxt». Härmed har utskottet alldeles icke sagt, att de träd, som sålunda utsynats, varit unga eller olämpliga att afverka, utan endast att de någon tid utan skada kunnat kvarstå, under det att annan skog funnits, som med skäl bort förr afverkas, och som sålunda företrädesvis bort utstämplas, derest skogstjenstemännen haft tid och tillfälle att taga kännedom om ett sådant förhållande, och för ett sådant uttalande tror jag att utskottet haft goda skäl.

Utskottet har icke afsett och har dertill ej heller haft anledning att uttala något klander vare sig direkt eller indirekt emot skogstjenstemännen deruppe, utan endast velat påpeka de faktiska olägenheter som till följd af tjenstemännens fåtalighet och de lokala förhållandena ovilkorligen måste finnas. Att utskottet i befintligheten af dessa olägenheter haft grundad anledning till sitt skrifvelseförslag vågar jag sålunda bestämdt påstå.

Nu är det visserligen sant att någon skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet icke kan komma att afgå, då Andra Kammaren ju redan afslagit utskottets hemställan och man skulle därför kunna anse det vara likgiltigt om Första Kammaren också afsloge densamma. Detta är likväl icke fallet, ty ett sådant beslut skulle kunna tydas derhän att Kammaren icke gillade utskottets mening att anmärkta olägenheter böra undanröjas, då deremot ett beslut i öfverensstämmelse med utskottets skrifvelseförslag skulle gifva stöd åt den uppfattning som utskottet sökt göra gällande eller att en rättelse i detta hänseende borde ske. Något annat har utskottet icke föreslagit och därför tillåter jag mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Cederberg: Jag anhåller endast att få rätta några missuppfattningar af mitt förra yttrande, hvartill en talare har gjort sig skyldig.

Han talade först om tvänne talare från Vesterbottens län, som skulle yttrat den ene det och den andre det. Mig veterligt är jag den ende representanten för Vesterbottens län, som uppträdit i frågan, hvarför jag väl får stå för hvad båda skulle sagt.

Hvad åter beträffar det domänstyrelsens utlåtande, som jag efter statsverkspropositionen refererat, så afgafs detta utlåtande i anledning af de år 1888 inkomna petitioner, hvilka gå i samma riktning som

*Ifrågasatt
ändring i §
af afvit-
ningsstadgan
för Vester-
bottens och
Norrbottens
läns lapp-
marker den
30 maj 1873.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring i §
af afvitt-
ringsstadgan
för Vester-
bottens och
Norrbottens
läns lapp-
marker den
30 maj 1873.*

herr Hygrells motion, således långt senare än 1884, vid hvilken tid afvittringen i lappmarkerna började fastställas.

Olikheten mellan den förste talarens yttrande och utlåtandet är i den refererade delen påtaglig. Berättelsen om de olyckliga följderna för skogseigaren vid försäljningen af trädet, som skulle blåst öfver vägen, afgafs icke af mig utan af lagutskottets ärade ordförande, och några för skogstjenstemännen förklenliga yttranden torde svårigen kunna uppletas i det ord som följde af talare från vesterbottensbänken.

(Forts.)

Herr Ölander: Jag skall icke upptaga Kammarens tid med något långt tal, utan anhåller endast få säga några ord.

Man har beskyldt mig och en annan talare, att vi hållit oss alltför mycket till motionen, om hvars antagande här icke alls vore fråga och om hvars tillstyrkande intet yrkande gjorts; men jag ber att få erinra att, åtminstone hvad mig beträffar, allt hvad jag sagt om denna motion åberopats såsom grund för mitt afstyrkande af den ifrågasatta skrifvelsen till Kongl. Maj:t. Jag har nemligen ansett nödigt yttra mig om det origtiga i motionens syfte, enär, om en skrifvelse till Kongl. Maj:t i denna fråga nu skulle beslutas, Kongl. Maj:t eljest på grund af sambandet mellan motionen och skrifvelseförslaget, kunde få den uppfattning, att Riksdagen önskade en förändring i den riktning, motionären föreslagit, hvilket ju ej är meningen.

Jag har också under diskussionens gång af en talare på vester-norrlandsbänken hört uttalas åsigt, som gifvit stöd för min fruktan, att frågan verkligen skulle kunna taga en sådan vändning. Han talade nemligen om sågverkseigarnes rätt att å de skogar, hvarom nu är fråga, få åt sig utsynade *alla* skadade eller vindfallna träd. Men någon dylik rätt eger alldeles ej rum. Staten har, såsom jag förut nämnt, upplåtit dessa skogar endast under vissa vilkor och har aldrig gifvit hemmansegarne någon annan rätt, än den att, utöfver nödigt virke och bränsle till husbehof, efter utstämpling af vederbörande skogstjensteman få disponera hvad derutöfver kan årligen afverkas med bevarande för framtiden af skogens bestånd. Det är derigenom ingalunda sagdt, att all sådan öfvermogen eller skadad skog skall tagas på en gång, utan meningen är väl blott att hemmanets eller lägenhetens innehafvare skall erhålla en del af skogens rika öfverflöd.

Jag kan icke heller under några förhållanden gå in på att hemmansinnehafvarne sjelfva skola få ordna skogshushållningen å dessa dem tilldelade skogar, hvartill torde erfordras fackmannens omdöme. kunskaper och erfarenhet.

Jag vill i sådant hänseende hänvisa till hvad dåvarande chefen för finansdepartementet yttrade, till statsrådsprotokollet den 25 april 1887 i fråga om de förändringar i skogsförvaltningen och skogsstatens organisation, hvilka domänstyrelsen ställt i samband med en då åsyftad löneförbättring åt skogsstatens embets- och tjenstemän. Det var då visserligen blott fråga om boställsskogar, men jag anser dessa stå i nära samband och hafva mycket gemensamt med nu ifrågakomna afvittrade skogar, enär staten i båda fallen endast medgifvit innehafvaren en viss inskränkt dispositionsrätt.

Herr departementschefen yttrade nemligen: »särskildt erfordrades större urskiljning, än som i allmänhet kunde påräknas hos boställshafvare och arrendatorer, när i följd af skogens beskaffenhet eller af annan anledning berednings-, bländnings- och röjningshuggningar eller hjälpgallring borde ega rum. Med hänsyn till den betydande skada, som förorsakades af illa utförda skogsodlingar och afverkningar, har domänstyrelsen ansett, att all skogsodling å de till civila eller ecklesiastiska boställen eller till utarrenderade egendomar hörande skogar och således äfven å dem, hvilka icke blifvit ställda under skogsstatens omedelbara förvaltning, borde besörjas af denna stat, samt att jemväl afverkningen å dylika skogar, i den mån denna icke redan, i följd deraf att boställets afkastning öfverstege husbehovet eller särskilda föreskrifter vid skogens upplåtelse lemnats, vore beroende af föregående utstämpling, borde regleras genom skogsstatens åtgärder, vare sig genom utsyning eller genom lämpliga anvisningar.»

*Ifrågasatt
ändring i 8
§ af afritt-
ringsstadgan
för Vester-
bottens och
Norrbottens
läns lapp-
marker den
30 maj 1873.*

(Forts.)

Jag vill just se, huru en sågverksegare eller hemmansinnehafvare på ett riktigt forstmässigt sätt skulle kunna sköta en dylik skog och vidtaga de för en rationell skogshushållning erforderliga åtgärder.

Jag anser att, så länge icke domänstyrelsen verkställt den utredning och afgifvit de förslag, som den utlofvat, ingenting bör af Riksdagen i saken åtgöras, och jag vidhåller af sådant skäl mitt yrkande om afslag å utskottets hemställan i denna del.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr grefven och talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt, och sedan derpå att kammaren, med afslag å det af utskottet framställda skrivelseförslag, skulle i öfrigt bifalla utskottets hemställan; och förklarade herr grefven och talmannen sig anse den förna propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, besluter kammaren att, med afslag å det af utskottet framställda skrivelseförslag, i öfrigt bifalla utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—45;
Nej—66.

*Ifrågasatt
kreditiv åt
jernkontoret
till jern-
handterin-
gens gagn.*

Föredrogs å nyo bankoutskottets den 7 och 9 innevarande månad bordlagda utlåtande no 7, med anledning af väckt motion om ett kreditiv åt jernkontoret till jernhandteringens gagn.

Herr Reuterswärd: Detta bankoutskottets utlåtande är ett svar på den motion jag tagit mig friheten afgifva i ändamål att genom Riksdagens medverkan bereda en välbehöflig lättnad för den allt mer och mer betryckta jernhandteringen i vårt land. Jag finner att utskottet icke vidtagit annan åtgärd med anledning af motionen än att remittera den till bankofullmäktige och i deras yttrande har utskottet till alla delar instämt utan att hafva uttalat något till försvar för motionen. Jag är emellertid glad och finna af bankofullmäktiges yttrande att den visserligen betydliga kreditivsumma jag ifrågasatt icke ansågs vara ett hinder för riksbankens öfriga verksamhet, en sak hvarom jag förut var öfvertygad med den styrka vår riksbank för närvarande har.

Således från den synpunkten skulle någon synnerlig olägenhet icke vara förenad med bifall till min motion. Fullmäktige säga också, när de tala om riksbankens styrka och förmåga: »Genom de år från år för riksbanken behållna dels betydande delar af dess årsvinster, dels äfven hela sådana, har riksbankens kapital nu vuxit till en betydighet, som synes icke allenast fullt motsvara bankens behof i och för den bankverksamhet den tillkommer att under vanliga förhållanden drifva, utan äfven bör sätta den i stånd att, när omständigheterna så fordra, på sådant sätt som en väl ordnad bankverksamhet förutsätter, kraftigt kunna ingripa till upprätthållande af rörelsens och det nationella arbetets obehindrade förtgång, äfven om dervid icke förbises, att i och med rörelsens successiva utveckling bankens förmåga att förse den med nödiga liquidationsmedel måste stärkas.»

Det är enligt mitt förmenande ett sådant fall, som nu föreligger. Det är en af vårt lands viktigaste och betydelsefullaste rörelsegrenar som under fem à sex år allt mer och mer genom ständiga prisfall man sett denna handtering i närvarande stund indragen i den brydsamma belägenhet, att i vissa trakter, der icke särskildt gynsamma förhållanden föreligga, man måste icke blott för tillverkningspriset sälja bort sin vara — utan att ens kunna tänka på någon inkomst af det i rörelsen nedlagda kapitalet — utan äfven skänka bort värdet af sina grufvor och den skog, som användes för kolningen. Att detta tillstånd måste vara bekymmersamt, det inser hvar och en, och det måste betraktas såsom en statsekonomisk förlust.

Jag har trott mig finna att en bland anledningarne till detta oegentliga förhållande, består i bristande rörelsekapital för billigt

pris, ty när man finner att t. ex. i England, den engelska jernmarknaden hållit sig fast en längre tid och på senare tiden varit i ständigt stigande, utan inverkan på det svenska jernets pris, visar det sig, att det årliga behovet af svenskt jern är ungefärligen detsamma, men utan tecken till lyftning i priset. Sannolikt är, att utländingarne hafva sig bekant, att den långvariga krisen försatt bruksegarne i den ställning, att de icke äro tillräckligt kapitalstarka, för att kunna själfva förlägga sina bruk utan måste skaffa förlagskapital så utom som inom landet.

Att en sådan kredit är mycket dyrbar, kan hvar och en inse. Men detta skulle mindre betyda om icke mellanhanden eller förläggaren visste begagna sig af detta producentens beroende, för att i samma mån detta växte, begagna sig deraf för att allt mer och mer nedtvinga jernpriset.

Det är detta förhållande, jag hoppades, man skulle kunna undanrödja, derigenom att staten eller Riksdagen trädde emellan på ett eller annat sätt för att visa att, huru illa stäldt det än är, så är det likväl icke så illa, att icke bruksegarne äro väl förtjenta af en statskredit medelst ett kreditiv på riksbanken. Jag är visserligen säker på att beloppet 5 millioner är större än för ändamålet erfordras, men jag har nyss visat, att det måste vara en summa så konsiderabel, att om den tillfälligtvis måste användas, den också nå vara ett kraftigt stöd för handteringen. Nu säga bankofullmäktige, att det icke är lämpligt att för längre tid binda ett så stort belopp, och detta är från banksynpunkt sedt riktigt resonneradt; men det har aldrig varit min mening att dessa millioner skulle utsläppas som stående lån, utan tvärtom göras så rörliga som möjligt, och då säkerheten vid utlåningen hufvudsakligast skulle bestå af mer eller mindre förarbetade jerneffekter, som för tillfället antingen icke funne någon köpare, eller oantagliga anbud gjordes eller hinder för skeppning egde rum, då skulle ett tillfälligt lån göra stort gagn och utan all risk för långivaren då han hade själf att bestämma beläningsvärdet af panten.

I samma stund panten fann antaglig köpare skulle panten relaxeras och penningarne till jernkontoret inbetalas som i sin ordning skulle insätta beloppet på det ifrågavarande kreditivet. Ett sådant förfaringssätt anser jag icke liktydigt med att fastläsa kapitalet.

Fullmäktige antyda, att det kunde vara farligt att återgå till den princip, som förr gjorde sig gällande, nemligen att plöttra bort bankens medel till det ena eller andra ändamålet. Jag vill visst icke vara med om ett sådant system, men undantagsvis, någon gång tror jag, man får fränse en sådan princip och göra hvad man anser klokt. Min öfvertygelse är, att riksbanken icke skulle förlora ett enda öre på denna operation, men att den skulle vara till ofantlig fördel för den handtering jag själf intresserar mig för. Vi hafva sett, att när andra industrier varit i betryck, såsom trävaruindustrien o. s. v., så har staten trädt emellan, och det har icke ansetts oegentligt. Så var det vid den enskilda jernvägskrisen. Staten gjorde allt för att undvika en katastrof. Så var det äfven vid den s. k. handelskrisen för flera år sedan. Riksdagen trädde emellan för att stärka krediten i utlandet, och staten har icke på allt detta förlorat ett enda öre.

*Ifrågasatt
kreditiv åt
jernkontoret
till jern-
handterin-
gens gagn.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
kreditiv åt
jernkontoret
till jern-
handterin-
gens gagn.
(Forts.)*

Tanken härpa gjorde, att jag ansåg mig kunna göra mig till målsman för brukshandteringens idkare i detta fall, och min öfvertygelse är, att det skulle verka godt, om Riksdagen ville gifva sitt bifall till min motion. Men jag har föga hopp att vinna ett sådant bifall, då emot utskottets afstyrkande icke en enda reservant opponerat sig. För närvarande skall jag således icke hvarken af- eller tillstyrka motionen, såvida jag icke under diskussionen skulle få något understöd. Jag har således för närvarande intet yrkande att göra.

Friherre Åkerhielm: Då den högt aktade ledamot af denna Kammare, som nyss afslutade sitt anförande, icke för närvarande framstälde något yrkande, skulle jag kunna hafva afstått från att upptaga Kammarrens tid, derest jag icke ansett mig skyldig att tillmäta den ärade talarens ord och yttrande det särskilda afscende och den upmärksamhet, att jag icke låter gå förbi hvad som derutinnan inneburit ett tadel af det utskotts förhandlingar, mig varit anförtrodt att leda. Då talaren framhållit, att bankoutskottet icke vidgjort något annat med anledning af den af honom väckta motionen än att »endast» öfverlemla den till utlåtande af bankofullmäktige, ber jag få genast erinra derom att, då det är hufvudsakligen om icke uteslutande ur banksynpunkt, som motionen borde skärskådas af bankoutskottet, det icke kunnat vara oviktigt att främst bankofullmäktige yttrade sig. Om åter deras utlåtande ej varit uttömmande, kunde man nog till äfventyrs sökt upplysningar derjemte af en annan korporation, som egt insigt och sakkunskap i frågan, t. ex. brukssocietetens styrelse eller »fullmäktige i jernkontoret». Ja, man kan gå så långt att man anser sig kunnat förvänta, att denna styrelse i en fråga af antagligen så stor vikt för jernkontoret fått taga initiativ, och att en enskild motionär som uppträder som målsman för jernkontorets intressen dessförinnan med dettas styrelse satt sig i förbindelse. En remiss från bankoutskottet till jernkontoret deremot kunde knappast anses lämplig, först och främst därför att frågan bör bedömas ur riksbankssynpunkt, men äfven af det skäl att det var obehöfligt besvara brukssocieteten. Utskottet kände nemligen för väl till att reglementet för jernkontoret innehåller bestämmelse om huru stor upplåning jernkontoret eger upptaga. Grundfonden är 4 millioner, dubbla beloppet deraf må kunna upplånas, alltså 8 millioner, nu äro redan upplånade öfver 5 millioner, alltså få icke ens fulla 3 millioner ytterligare lånas. Reglementet skulle således *förbjuda* jernkontoret att mottaga den af den enskilde motionären välvilligt erbjudna krediten, äfven om sådant ur riksbankens synpunkt kunde anses lämpligt. Huruledes gjordes då mera vittne behof än bankofullmäktiges uttalande?

Herr Reuterswärd åberopade åtskilligt af fullmäktiges skäl sig till fördel, bland annat äfven följande uttryck: »Genom de år från år för riksbanken behållna dels betydande delar af dess årsvinster, dels äfven hela sådana, har riksbankens kapital nu vuxit till en betydighet, som synes icke allenast fullt motsvara bankens behof i och för den bankverksamhet den tillkommer att under vanliga förhållanden drifva, utan äfven bör sätta den i stånd att, när omständigheterna så fordra, på sådant sätt som en väl ordnad bankverksamhet förut-

sätter, kraftigt kunna ingripa till upprätthållande af rörelsens och det nationella arbetets obehindrade fortgång, äfven om dervid icke förbises, att i och med rörelsens successiva utveckling bankens för- måga att förse den med nödiga liquidationsmedel måste stärkas», men i detta uttalande ligger enligt mitt förmenande tonvigten på det af fullmäktige utsagda förbehållet: på sådant sätt som *en väl ordnad* bankverksamhet förutsätter. Härefter påpeka bankofullmä- tige ju äfven *huru* en väl ordnad bankverksamhet åstadkommits och huru riksbanken småningom gått fri från de många anvisnin- garne till många olika ändamål hvarå sedan exempel uppräknas.

Att nu från den sunda princip i fråga om riksbankens skötsel, som blifvit på senare tider erkänd och följd, gå tillbaka till förgångna tidens åsigt och uppfattning, och detta för att hjälpa en institution, som visar sig deraf icke vara i behof, — ty känt är att ingen läne- sökande, hvars erbjudna säkerhet varit antaglig, behöft af jern- kontoret afvisas — och hvars reglemente icke tillåter den att af den förmenta hjälpen komma i åtnjutande, det är dock att gå för långt.

Då emellertid herr Reuterswärd anfört en del af fullmäktiges skäl, skall äfven jag be att få af fullmäktiges utlåtande uppläsa ännu ett: »Slutligen önska fullmäktige få fästa utskottets uppmärksamhet dera, att det remitterade förslaget, sådant det nu föreligger, icke gif- ver fullmäktige möjlighet att kunna tillräckligt pröfva arten eller värdet af den säkerhet för det ifrågasatta kreditivet, som skulle komma att lemnas, hvilken pröfning dock är fullmäktiges pligt, vare sig frågan är om större eller mindre försträckningar af riksbankens medel.»

Jag vill med detta citat icke hafva sagt, att icke den pröfning af sä- kerhet, som motionären tänker sig, skulle kunna utfalla så, att den erbjudna säkerheten ansåges tillfredsställande, men att, innan sådan pröfning skett af fullmäktige, Riksdagen beslutar ett kreditiv, det är för mycket; nog bör väl först säkerheten pröfvas, och man kan möj- ligen vara af den åsigt att denna säkerhet, om det vore endast en namnsäkerhet som erbjödes, och något annat lärer bankssocieteten näppeligen hafva att bjuda, helst jernkontorets egen läncörelse är derpå grundad, icke skulle till visso uppfylla de fordringar, man kan hafva rätt att uppställa. Jag kan för min del icke förstå annat än att till det skäl, bankofullmäktige ur riksbankssynpunkt anfört äfven kan läggas hvad jag nu ur jernkontorets och ur allmän synpunkt framhållit. Af det anförda torde tillräckligt framgå att det icke fun- nits skäl att behandla motionen på annat sätt än som skett. Jag skall inskränka mig till hvad jag yttrat och hoppas, att Kammaren ville bifalla utskottets hemställan.

Herr Reuterswärd: Jag är den siste talaren tacksam, för att han behagat besvara mitt muntliga anförande, då han såsom ordförande i bankoutskottet icke ansett behöfligt att besvara min motion annat än ge- nom bankofullmäktige. Han nämnde, att jag skulle hafva klandrat ut- skottet för att bankofullmäktige blifvit hörda. Det har jag visst icke.

*Ifrågasatt
kreditiv åt
jernkontoret
till jern-
handlerin-
gens gagn.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
kreditiv åt
jernkontoret
till jern-
handterin-
gens gagn.
(Forts.)*

Det var fullt korrekt, men bankofullmäktige hafva behandlat frågan endast ur banksynpunkt. Har någon uppfattat detta som ett klander, så ber jag få säga, att det är ett misstag, men då reglementet för bankofullmäktige innehåller åtskilliga andra synpunkter och då utskottet består af så framstående och praktiske män hade det väl kunnat säga ett ord till fördel för motionen som ju icke saknar sin stora vikt. Utskottets ordförande yttrade, att reglementet för jernkontorets fullmäktige innehåller, att de icke ega upptaga lån till mer än dubbla beloppet af grundfonden. Först och främst tror jag, grundfonden är mer än 4 millioner, den är tror jag närmare 5 millioner. Dessutom tror jag icke, att denna föreskrift har afseende på förhållanden sådana som detta, der som säkerhet skulle lemnas pant hufvudsakligast bestående af färdiga, säljbara effekter, hvilkas belåningsvärde skulle bestämmas af jernkontorets fullmäktige jemte 3:ne af Kongl. Maj:t utsedde lämpliga personer.

Skulle någon ytterligare granskning ske af bankofullmäktige så kunde sådant intagas i det reglemente jag i motionen omnämmt.

Herr Lundeberg: Jag beklagar att det förslag, som föreligger, blifvit af utskottet afstyrkt, och då det kanske, derest ingen utom motionären uppträdde till försvar för motionen, skulle kunna uppfattas så, som om det syfte motionären afsett icke vunnit bifall af andra ledamöter i kammaren, ber jag att få i saken uttala några ord.

För min del anser jag hans mål godt och afsevärdt. Det gäller att stödja en handtering, hvars idkare hafva en svår strid att bestå. Få näringar inom landet torde haft och torde hafva att kämpa mot så många svårigheter, som jernhandteringen, och om den också under första tiden af sin tillvaro hade att till stor del tacka staten för sin uppblomstring — ty på den tiden ansåg staten det vara för sig fördelaktigt att uppmuntra jernindustrien — så är det dock ett faktum, att, sedan denna industri börjat komma i dåligt läge, mycket litet gjorts från statens sida för att lätta dess bekymmer.

Samtidigt har det emellertid befunnits nödigt att understödja andra näringar. Så har jordbruket kommit i åtnjutande af understöd på mångfaldigt sätt; man har lemnat anslag till hypoteksbanken, till odlingslån, sjösänkningar, vattenaftappningar, kemiska stationer och mycket annat, som jag ej kan här repetera, men som herrarne torde hafva sig nogsamt bekant. Sågverksindustrin har äfven den på sin tid fått understöd, som gifvit denna industri ett godt handtag. Handel och sjöfart hafva likaledes uppmuntrats både med direkta anslag och med lån till hamnanläggningar, och dylikt.

Jernhandteringen har deremot blifvit så godt som alldeles lottlös. Under det de fackskolor, som erfordras för öfriga näringar, underhållas på statens bekostnad, måste jernhandteringsmännen till största delen sjelfve underhålla de skolor, som skola bringa deras handtering till utveckling. De lån, som utgått från manufakturförslagsfonden, hafva kommit de mekaniska verkstäderna till godo, men icke den stora bergshandteringen.

Dess bättre voro bruksegarne i forna tider, då handteringen gick bra, så förtänksamma, att de bildade och sammansköto medel till en

förening, nuvarande jernkontoret, som utträttat och ännu utträttat mycket godt. Den har till ändamål icke allenast att lemna anslag till rön och försök till undervisare och skolor, utan äfven att tillhandagå bruksegarne med lån. Men icke alla bruksegare äro delägare i jernkontoret och med den utveckling, som handteringen nu vunnit, kunna ej jernkontorets tillgångar räcka till på alla håll.

Hurudana förhållandena för bergshandteringen varit under senaste år, behöfver jag ej här nämna. Vi veta alla, att prisen på ett betänkligt sätt nedgått, och snart vet man icke, huru vida handteringen kan komma att ega bestånd eller ej. Det har därför varit en pligt för handteringsens idkare att se till, huruvida icke en sammanslutning dem emellan skulle kunna medverka till en förändring i dessa förhållanden. Också har inom åtskilliga jernverksdistrikt en mäktig rörelse uppstått till åstadkommande af en sådan sammanslutning. Den misstro, som konkurrenter emellan är helt naturlig, har måst vika; nöden har drifvit dem att sammansluta sig för att på det sättet söka sätta en gräns för den fortfarande nedgången i prisen. Men för att emellertid i detta fall kunna härda ut, fordras ett kraftigt underlag och detta heter förlagskapital.

Jag förmodar, att det är af hänsyn härtill, som motionären framkommit med sitt förslag.

Att detta förslag icke behandlats af jernkontoret har sin orsak deri att detta arbetar under sådana förhållanden, att icke årliga sammanträden hållas och det således fordras lång tid, innan utlåtande från detsamma kan erhållas. Jag tror ej heller, att sådant utlåtande här varit af nöden.

Nu säga bankofullmäktige, till hvilka utskottet remitterat denna motion, att fullmäktige icke anse att någon som helst olägenhet skulle uppstå för riksbanken, om de begärda medlen afsöndras från bankens öfriga verksamhet och reserveras för ett särskildt ändamål, men detta oakadt hafva fullmäktige icke funnit skäl tillstyrka den gjorda framställningen och detta därför, att fullmäktige funnit olämpligt att så att säga skapa en ny slags lånerörelse. För min del kan jag ej finna denna omständighet utgöra något hinder. Jag kan ej förstå annat än att all bankrörelse under vissa förhållanden är ett slags förlagsrörelse.

Vidare säges det att fullmäktige icke varit i tillfälle att pröfva arten och värdet af den säkerhet, som erbjudes. Jag tror dock ej att det för närvarande är af nöden att pröfva värdet och arten af denna säkerhet, ty om motionärens förslag går igenom, kommer det reglemente, som skall uppgöras, att underställas Kongl. Maj:t, och det kan man ju taga för afgjort, att Kongl. Maj:t kommer att tillse, att för staten fullt betryggande bestämmelser komma att i detta reglemente införas. Dessutom får jag framhålla såsom en ytterligare garanti, att motionärens förslag upptager, att jernkontorets styrelse vid granskning af lånhandlingar och säkerheter skall vara förstärkt med tre af Kongl. Maj:t utsedde personer. Jag kan således ej finna annat än att någon fara ej föreligger för att säkerheterna icke skola blifva tillfredsställande.

*Ifrågasatt
kreditiv åt
jernkontoret
till jern-
handterin-
gens gagn.*
(Forts.)

*Ifrågasatt
kreditiv åt
jernkontoret
till jern-
handterin-
gens gagn.
(Forts.)*

Hvad nu beträffar att jernkontorets reglemente skulle lägga hinder i vägen för beviljande af ett så stort belopp, som de begärda 5 millionerna, så säger jag, i likhet med motionären, att det skulle vara ganska godt, om åtminstone 3 millioner kronor kunnat för ändamålet anslås. — Säkerheten skulle, jag repeterar det, blifva dubbel, dels den direkta som lemnas af låntagaren, och dels den, som låge i jernkontorets grundfond.

I likhet med motionären tror jag icke, att denna fond skulle komma att mycket anlitas. Hufvudsaken är att den finnes, att våra köpare och förläggare få klart för sig att bakom tillverkarne finnes ett ryggstöd; detta tror jag skulle blifva egentliga betydelsen af anslagets beviljande.

Jag skulle mycket beklaga, om ej motionen af Kammaren bifalles, ty jag är öfvertygad, att dess innebörd är af allvarligaste betydelse för en af våra förnämligaste näringar. Jag yrkar bifall till motionärens förslag.

Herr vice talmannen: Då den nu föredragna motionen innehåller och uteslutande innehåller, att Riksdagen måtte besluta att af riksbankens medel för jernhandteringens gagn ställa till jernkontorets disposition ett kreditiv af fem millioner kronor, så har icke någon anledning förefunnits att betrakta motionen ur annan synpunkt än det sammanhang, hvori den står till riksbanken och dess rörelse. Fullmäktige, hvilka haft den tillfredsställelsen att se sitt utlåtande godkändt af bankoutskottet, hafva icke utan att underkänna betydelsen af styrkan hos det institut, som de hafva äran att förestå, kunnat annat än uttala den åsigten, att ett belopp af fem millioner kronor visserligen kan skiljas från banken utan att den försättes i fara eller obestånd, men på samma gång hafva fullmäktige haft ovilkorlig skyldighet att erinra derom att man genom att beträda den vägen att, om ock undantagsvis, använda riksbankens medel till understöd åt vissa särskilda näringar skulle öfvergå just till det sätt för riksbankens förvaltning, hvilket man haft att tacka för att riksbanken under så många årtionden befunnit sig i ett svaghetstillstånd, som upphört samtidigt med att Riksdagen helt och hållet öfvergifvit detta system och låtit riksbanken vara hvad den rätteligen bör vara, ett institut för uppehållande af myntvärdet och den allmänna rörelsens betjande i den form, som för bankverksamhet är i allmänhet lämplig. Det lär väl ingen kunna påstå, att till en sådan form hör att på en enda hand lemna ut ett kreditiv på fem millioner kronor, synnerligast med de bestämmelser i öfrigt, som äro här föreslagna. Det är gifvet, att om Riksdagen en gång återgår till det system, som fullmäktige i några få drag, men icke fullständigt, i sitt utlåtande skildrat, skulle, långt ifrån att detta blefve sista steget, liksom under frihetstiden och långt in i senare tider riksbanken komma att betraktas väsentligen såsom en inrättning, till hvilken hvarje näring, nog mäktig att bereda sig sådan utväg, skulle taga sin tillflykt. Det är principen, hvilken fullmäktige velat framhålla och som enligt min öfvertygelse är så oerhördt vigtig, att hvarje annan konsideration måste vika, ty huru ausenlig en näring än må vara, kan dess bety-

delse icke jemföras med vigten deraf, att riksbanken kan i full styrka upprätthållas för det ändamål, hvartill den är afsedd. Emellertid ber jag att få fästa uppmärksamheten derå, att med denna förklaring är stafven ingalunda bruten öfver hvarje förslag till understöd åt jernhandteringen, för så vidt sådant kan vara lämpligt och ifrågasättes under en form, som är antaglig. Det har åtminstone varit långt ifrån mig och säkerligen från någon, som haft att behandla detta ärende, att underkänna de svårigheter, mot hvilka jernhandteringen haft att kämpa, eller visa något slags likgiltighet för denna näring. Man har erinrat, att andra näringar af Riksdagen tillgodosetts med understöd, när de befunnit sig i trångmål. Jag medger, att detta är riktigt. Men till Riksdagens evinnerliga heder har detta ej på senare tider skett genom begagnande af riksbanken såsom förmedlare, så att bankens verksamhet kunnat försättas i någon slags förlägenhet. Vid 1857 års riksdag beslöts, att tolf millioner riksdaler skulle anslås till utlåning till de betryckta näringarnes upphjelpande. Beloppet anskaffades af staten och utlåningen förmedlades visserligen genom bankofullmäktige, förstärkte med några utom bankstyrelsen stående, men denna angelägenhet hölls fullkomligt skild från bankens rörelse. När 1860 allmänna hypoteksbanken inrättades för att, bättre än de då varande hypoteksföreningarne kunnat, afhjelpa jordbrukarnes behöf af en fast låneanstalt, lemnade staten åtta millioner såsom garanti. Enahanda förhållande är det med afseende å sågverksegrarnes garantiförening, som af Riksdagen fått tre millioner kronor i obligationer såsom garantifond. Jag vill ej tala om de till beloppet något mindre understöd, som jordbruket fått, men jag fäster mig vid att det äfven här varit uteslutande statsmedel, hvarigenom hjälpen åstadkommits, och att Riksdagen låtit riksbanken, oberörd af dessa anslag, verka för sitt höga och viktiga ändamål. Jag hoppas, att Första Kammaren skall äfven nu upprätthålla denna grundsats och jag är öfvertygad, att alla våra industriars, således äfven jernhandterings, bestånd hvilat på att riksbankens kraft bevaras.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Reuterswärd: Jag hoppas att ingen misstänker mig för att vilja göra något attentat emot riksbanken. Jag tror att ingen har mera verksamt än jag sträfvat för att stärka bankens ställning och att jag var en af dem, som först yrkade på, att åtminstone en del af bankovinsten måtte användas för bankens egna ändamål, hvarför jag ej trott, att en försäkran från min sida skulle vara behöfelig, att jag ej velat skada riksbankens styrka. Det är icke meningen med motionen, att riksbanken skulle på en gång eller helt och hållet lemna från sig alla dessa fem millioner kronor, utan skulle man härigenom bereda bruksocieteten ett större kassakreditiv, som skulle skötas på samma sätt som kreditivrörelse i allmänhet bedrifves, nemligen genom insättningar och uttag. Här är således icke fråga om att upptaga ett obligationslån eller ett mångårigt lån, utan att anskaffa ett rörligt kapital, deraf lån kunde gifvas på en månad, ja på en vecka.

Herr vice talmannen yttrade att här vore fråga om ett understöd. Nej, mine herrar, jag uppträder icke såsom tiggare för bruks-

*Ifrågasatt
kreditiv åt
jernkontoret
till jern-
handterin-
gens gagn.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
kreditiv åt
jernkontoret
till jern-
handterin-
gens gagn.*

(Forts.)

societetens räkning, och är här ej fråga om något »understöd i vanlig bemärkelse». Då skulle med samma skäl hvar och en, som sökte ett kreditiv eller ville diskontera en vaxel, betraktas som understödstagare.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föreliggande utlåtande hemställt, och vidare derpå att kammaren, med afslag å samma hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; samt förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 7 och 9 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 24, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ecklesiastik boställsordning, dels ock väckta motioner, som beröra samma ämne.

Herr Bergström: Jag hemställer, att den kongl. propositionen måtte på vanligt sätt föredragas och derefter proposition göras på lagutskottets hemställan.

Herr von Baumgarten: Då utskottet icke ansett sig kunna ingå i behandling af den kongl. propositionen på den grund att Kongl. Maj:t till kammarkollegium remitterat en skrivelse med begäran att lemna utlåtande, huru vida bestämmelserna angående ecklesiastik boställsordning skulle kunna anordnas på annat sätt än Kongl. Maj:t föreslagit, samt utskottet dessutom haft stöd af herr ecklesiastikministerns yttrande vid kyrkomötet, att det vore lyckligast, om frågan kunde lösas på annat sätt än enligt det föreliggande förslaget, så hemställer jag, att förslaget ej måtte punktvis föredragas, utan att utskottets förslag måtte bifallas, d. v. s. att den kongl. propositionen för närvarande ej måtte bifallas. Jag föreställer mig, att Första Kammaren ej skall kunna antaga ett förslag, som utskottet icke kunnat behandla, och då dessutom Andra Kammaren redan afslagit den kongl. propositionen, hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Wennerberg: På Kongl. Maj:ts till Riksdagen öfverlemnade proposition angående ecklesiastik boställsordning har lagutskottet såsom svar lemnat den hemställan, att den för närvarande icke må af Riksdagen bifallas. Att lagutskottet härutinnan ej varit enigt finner man af den reservation, som utskottets ordförande bifogat utlåtandet, och af denna reservation framgår vidare, att Kongl. Maj:ts förslag till ecklesiastik boställsordning icke blifvit inom utskottet pröfvadt. Jag är helt och hållet af den åsigt, som den ärade ordföranden i sin reservation uttalat, att en sådan pröfning inom utskottet borde laglikmätigt hafva skett, och tror således att i närvarande stund hvarje pröfning inom kammaren eller Riksdagen af det

inom dess lagutskott icke pröfvade förslaget skäligen icke böra ske. Instämmande i den åsigt, som af lagutskottets ordförande blifvit uttalad, kan jag alltså icke anse något annat förfaringssätt riktigt än att en sådan pröfning *först* försiggår på det ställe, der den lagligen skall ske, och *sedan* inom riksdagen.

Emellertid har det blifvit mig berättadt att lagutskottets hemställen inom Andra Kammaren bifallits, och ehuru jag ämnat yttra mig vidare i frågan, vill jag nu ej upptaga tiden med uttalanden, som enligt min åsigt till intet resultat kunna tjena. Blott ett vill jag nu säga, och det är att, om ett sådant afslag blir Riksdagens beslut, finnes därför intet hinder för kammarkollegium att på den af Kongl. Maj:t framställda, icke pröfvade propositionen grunda de beräkningar, hvilka kammarkollegium fått sig af Kongl. Maj:t ålagdt att göra.

Har jag ej missförstått den förste ärade talarens yttrande, och det således skulle vara meningen att redan nu punktvis till behandling företaga förslaget till ecklesiastik boställsordning, så får jag säga — och kammaren må ej finna det vara för mycket sagdt, då det ju är min pligt att känna till förslaget bäst — att en pröfning deraf fordrar så mycken insigt i detaljer och så mycket arbete, att, utan att förnärma kammaren, jag anser det vara för kammaren omöjligt att nu ingå i en sådan pröfning. Då man sålunda icke skulle till sin ledning hafva ett utskottets förberedande arbete, skulle här komma att försiggå den besynnerligaste pröfning af en kongl. proposition, som troligen någonsin skett.

Herr Bergström: Herr grefve och talman! Detta är en blott formel fråga, som jag har väckt, och jag är för min del öfvertygad, att min framställning står i den fullaste öfverensstämmelse med grundlagens bud. Mellan mitt första yttrande och mitt förnyade uppträdande faller herr ecklesiastikministerns yttrande, hvari han dels utlät sig i sak och dels understödde herr von Baumgarten. Icke desto mindre måste jag vidhålla mitt yrkande, att herr talmannen ville låta föredraga den kongl. propositionen på sätt grundlagen bjuder utan afseende på hvad herr von Baumgarten, såsom det synes i fullständig obekantskap om hvad grundlagen stadgar, yrkade. Det står i 60 § riksdagsordningen: »Kan fråga blifva föremål för bifall eller afslag, bör talmans första proposition lyda på" bifall. Om denna besvaras med nej, och anmärkingar i saken blifvit under öfverläggningen gjorda, bör den följande propositionen i enlighet med dem uppställas. *Innefattar ett förslag flere delar, som ej lämpligen kunna i ett sammanhang afgöras, bör särskild proposition å hvardera delen framställas i enahanda ordning, som nu är föreskrifven.*» En sådan föredragningsordning hindrar icke fattande af sådant beslut, som är förordadt af herr ecklesiastikministern, nemligen återförvisande af hela ärendet. Första paragrafen i Kongl. Maj:ts förslag föredrages, diskussion eger rum och det framställes yrkande på bifall eller återremiss och derom fattas beslut, efter votering, om så behöfs. Sedan det skett, så, om den mening vinner, hvilken yrkar återremiss, torde deraf blifva en följd, att jemväl de öfriga punkterna återremitteras.

Här är efter mitt förmenande ingen anledning att frångå grundlagens bud och får jag därför vidhålla mitt förra yrkande.

Herr vice talmannen: Den närmast föregående talaren har redan fäst uppmärksamheten på, att den fråga, som nu föreligger, är alldeles uteslutande formell. Den handlar endast om föredragningsordningen. Här föreligger en kongl. proposition, hvilken af lagutskottet blifvit afstyrkt, men den omständigheten, att lagutskottet afstyrkt den kongl. propositionen, lär väl icke kunna utgöra något hinder för kammaren att, så snart någon dess ledamot det yrkar, ingå i särskild pröfning af propositionen och dess bestämmelser. Den siste talaren har redan uppläst den § i riksdagsordningen, hvarpå en sådan rättighet otvifvelaktigt stöder sig och jag kan således icke annat än från riksdagsordningens synpunkt anhålla om bifall till den talarens yrkande, att det i den kongl. propositionen innehållna lagförslaget måtte såsom vanligt föredragas, hvilket icke innebär den ringaste inskränkning i kammarens rätt att deröfver besluta på det ena eller andra sättet.

Sedan öfverläggningen angående sättet för föredragningen af ifrågavarande utlåtande förklarats härmed slutad, beslöt kammaren, på framställning af herr greffen och talmannen, att Kongl. Maj:ts förslag till ecklesiastik boställsordning skulle först företagas till afgörande med rubriken sist, samt att derefter utskottets yttrande skulle förekomma till behandling.

*Förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*

1 punkten.

Kongl. Maj:ts förslag till ecklesiastik boställsordning.

1 §.

Herr von Baumgarten: Jag anhåller i enlighet med mitt föregående yrkande, att kammaren icke måtte antaga detta förslag, utan för närvarande afslå det.

Herr Hasselrot: Ehuru jag icke deltagit i lagutskottets behandling af föreliggande kongl. proposition, tror jag mig dock hafva reda på de grunder, som hafva ledt lagutskottets majoritet till det slut, hvartill den kommit; och som jag med detta slut är fullkomligt ense, skall jag tillåta mig angifva skälen dertill.

Det lär icke finnas mer än en mening derom, att de bestämmelser, som nu finnas, beträffande ordningen vid de ecklesiastika boställenas byggnad och underhåll, äro så ofullständiga och bristfälliga, att en ny ecklesiastik boställsordning är synnerligen behöflig. Det förslag, som innefattas i den kongl. propositionen, lemnar också en god ledning för huru saken bör ordnas och ställas. I de allra flesta punkter skulle jag för min del och jag tror äfven de flesta af lagutskottets ledamöter hysa benägenhet att godkänna detta förslag,

men det finnes i detsamma en bestämmelse, som under närvarande förhållanden af oss icke kan godkännas och som har utgjort den hufvudsakliga anledningen till utskottets afstyrkande, nemligen bestämmelsen derom, att byggnadsskyldigheten skulle i någon mån förändras.

Enligt nuvarande bestämmelser tillkommer byggnadsskyldigheten på kyrkoherdeboställena dels församlingen och dels presterskapet men på komministerboställena uteslutande presterskapet. Nu har föreslagits, att församlingarnas byggnadsskyldighet beträffande kyrkoherdeboställena skulle i någon mån minskas mot det att de åtog sig sådan skyldighet för komministerboställena; och är det denna nya bestämmelse, som jag icke kan biträda och som jag tror, att flertalet af församlingarna icke vill godkänna.

Nu är emellertid kyrkomötets bifall till den nya ecklesiastika boställsordningen fästadt just vid bibehållandet af sistberörda bestämmelse. Skulle sålunda lagutskottet hafva ingått i pröfning af den kongl. propositionen och framlagt ett förslag, som varit ändradt i denna del, så hade detta förslag, om det också antagits af Riksdagen, dock icke kunnat af Konungen gillas, enär kyrkomötet såsom vilkor för sitt bifall till boställsordningen uppställt godkännande af just den bestämmelse om byggnadsskyldigheten, som vi icke ville tillstyrka. En sådan detaljgranskning af förslaget hade således icke ledt till något resultat, och man hade fått vänta fem år eller till dess kyrkomötet å nyo kunnat i saken höras, innan denna fråga kunde blifva löst.

Om deremot, såsom ifrågasatt, en utredning kan åvägbringas, hvilken visar, att de kassor, som på ena eller andra sättet kunna bildas, skulle kunna öfvertaga en större del af den byggnadsskyldighet, som nu åligger såväl församlingen som presterskapet, så anser jag det icke vara omöjligt eller ens osannolikt, att församlingarne, eller kanske rättare deras målsmän i riksdagen, ginge in på att öfvertaga den byggnadsskyldighet på komministerboställena, som nu är ifrågasatt, då denna skyldighet skulle hufvudsakligen utgöras af kassorna och endast komme att i jmförelsevis ringa mån drabba församlingarne; och då skulle förslaget i sin helhet således kunna bifallas. Kan nu en sådan utredning, hvilken för öfrigt redan är anbefald, ega rum inom de närmaste fem åren, och sedan samma, af kyrkomötet godkända förslag, som nu föreligger, åter framläggas för Riksdagen, så har man vunnit den tid, som ligger mellan detta framläggande af förslaget och år 1893. Intet vore deremot vunnit genom att nu framlägga ett förslag, som innefattade ändring i den af mig förut påpekade bestämmelsen, ty, såsom nämndt är, det kan icke i sådant skick för närvarande af Konungen godkännas, men om man nu uppskjuter pröfningen af förslaget, så kan det möjligen i sitt för handen varande skick godkännas inom en jmförelsevis kort tid.

Detta har varit lagutskottets motiv för att vidtaga den visserligen ovanliga men, såvidt jag förstår, i förevarande fall praktiska och lämpliga åtgärden att, utan att underkasta Kongl. Maj:ts förslag en detaljgranskning, endast hemställa att samma förslag, i afbidan på

*Förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.
(Forts.)*

Förslag till ecklesiastik boställsordning. vidare utredning af en dermed sammanhängande fråga icke för närvarande måtte af Riksdagen bifallas.

Jag tillåter mig yrka bifall till lagutskottets berörda hemställan.

(Forts.)

Herr Forssell: Den siste ärade talarens uttolkning af det föreliggande förslaget och den betydelse, som det i afseende på Kongl. Maj:ts proposition skulle ega, kan jag icke gilla. Lagutskottet har, efter att hafva refererat hvad som förelupit, sagt:

»Med afseende å hvad sålunda förekommit kan lagutskottet för sin del icke anse lämpligt, att det föreliggande förslaget för närvarande af Riksdagen godkännes, utan torde öfvervägande skäl tala för att afbida, huru den af Kongl. Maj:t anbefalda utredning i ämnet utfaller.»

Efter mitt förmenande har utskottet härigenom sammanbundit med hvarandra två frågor, som i själfva verket hafva mycket litet med hvarandra att göra, nemligen frågan om reglering af den nuvarande byggnadsskyldigheten, hvilken afhandlas i Kongl. Maj:ts proposition, och frågan om något helt annat, som innehålles i den af Kongl. Maj:t anbefalda utredningen, nemligen frågan derom, huru och på hvilka vilkor *hela* byggnads- och underhållsskyldigheten för presterskapet och församlingarna må kunna på vissa, för ändamålet bildade kassor öfverflyttas. Enligt mitt förmenande, skulle, ifall utskottets förslag bifalles, kammaren också med det samma gilla en dylik sammankoppling af dessa två frågor. Men innan kammaren det gör, bör kammaren göra för sig klart, *dels* hvad som innebäres i denna nya fråga, *dels* huru lång tid det kan komma att dröja, innan denna fråga blir afgjord och vi sedan kunna komma tillbaka till frågan om den ecklesiastika boställsordningen.

Jag utgår från det antagandet, att kammarens ledamöter redan insett, att den reglering, som föreslås i den kongl. propositionen, är af behovet påkallad, och om det då kan visas, att dess sammanbinding med den andra frågan icke kommer att möjliggöra och påskynna, utan tvärt om att uppskjuta och kanske omöjliggöra lösningen af den angelägna frågan om regleringen, då tror jag, att det vore bäst, att kammaren uttalade sig mot frågornas sammankoppling.

Hvad denna fråga om bildande af boställsbyggnadskassor innebär, har under ärendets föregående behandling ty värr icke varit så klart utsagdt, men det torde vara af vigt att närmare öfverväga densamma. Kyrkomötet har skrifvit till Kongl. Maj:t och begärt att utredas måtte, om och under hvilka vilkor den församling och presterskapet åliggande skyldighet att bygga och underhålla de ecklesiastika boställenas hus må kunna öfverflyttas till en eller flera, för ändamålet bildade kassor. Då kyrkomötet har skrifvit så, har det naturligtvis icke skett för att tillfredsställa en teoretisk nyfikenhet, utan för att vinna ett bestämt mål, det vill säga kyrkomötet torde böra antagas vilja målet, nemligen öfverflyttningen.

Både efter vanligt språkbruk och efter förslagets upphofsmäns egen framställning är nu tydligt, att dermed afses, att både byggnads- och underhållsskyldigheten skola öfverflyttas från församlingen

och presterskapet, hvilka derifrån skola befrias, till de ifrågavarande kassorna, som skola öfvertaga och uppfylla desamma.

Tager jag nu hvar för sig dessa båda skyldigheter i skärskådande, och först *underhållsskyldigheten*, så torde det vara uppenbart, att dess öfverflyttande på kassor betyder, att dessa kassor eller förvaltningar skulle svara för boställemas underhåll och väl då också låta utföra alla dessa otaliga reparationer, som äro nödvändiga för att vidmagthålla de laga husen så länge, till dess i följd af förruttning nybyggnad deraf måste företagas. Men jag behöfver icke för denna kammars i dylika frågor väl bevandrade män mycket utförligt motivera det påståendet, att en dylik idé knappt komme att vinna något som helst understöd på något håll. Vi skulle erhålla något liknande öfveintendentsembetet med dess ombud i landsorten för värden af kronans hus, d. v. s. små förvaltningar i hvarje landsända, med en ganska betydande embetsstat. Dem skulle tillkomma att tillse alla reparationer och ombesörja desamma. Jag tror, att man derigenom icke skulle vinna någon större effektivitet i reparationerna och, framför allt, att de skulle blifva mycket, mycket dyrare, än de för närvarande äro. Man kan tala om att flytta denna underhållsskyldighet från ena parten till den andra, från presterskapet till församlingen, eller från församlingen till presterskapet, men knappast om att öfverflytta dem från ena parten eller begge till några centrala eller decentraliserade embetsmyndigheter. Jag fäster uppmärksamheten på, att i den så mycket omtalade skånska presterskapets byggnadskassa man visligen aktat sig att röra vid presterskapets *underhållsskyldighet*. Den är orubbadt bibehållen hos presterskapet, och annorledes kan den icke heller vara. Jag vågar därför antaga, att man, så godt först som sist, kan stryka ut den punkten från programmet, och anse, att den inkommit i skrifvelsen genom en lapsus calami.

Allvarligare är den andra punkten, frågan om *byggnadsskyldighetens* öfverflyttning på kassorna; ty för *denna kan* man möjligen finna någorlunda lämpliga former, så vidt som densamma kan betraktas och behandlas såsom en penningaffär. Förutsättningen för denna öfverflyttning är dock naturligtvis, att de ifrågavarande kassorna erhålla erforderliga medel att bestrida denna skyldighet. Hvarifrån skola medlen tagas. Hvem skall anskaffa dem? Det är frågan.

Det finnes ett mycket enkelt sätt att anskaffa dessa medel, det är att upplåna dem. Men då måste man också anskaffa medel att förränta och på bestämda tider åter betala lånen. Det kan lätt tänkas, att en prest, som skall anskaffa 10,000 kronor för att nybygga en uthusbyggnad, en församling som skall anskaffa 10,000 kronor för att nybygga ett karaktershuis, att begge äro i förlägenhet, den ena för att i en bank låna, och den andra för att uttaxera de erforderliga medlen, och skulle vara mycket välbetjenta med att få upplåna dem i en gemensam kassa, der de skulle få dem mot billigare ränta och stadgad långvarigare amortering, mot skyldighet att fullgöra hela byggnadsföretaget. Amorteringen kan ju ställas på så lång tid, som erfordras för att förnya byggnadskapitalet, d. v. s. så lång tid, som byggnaden kan antagas ega bestånd. På den grundvalen kunna verk-

*Förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*

(Forts.)

Förslag till
ecklesiastisk
boställsord-
ning.
(Forts.)

ligen, enligt mitt förmenande byggnadskassor bildas i alla stift och måhända göra någon nytta både för presterskapet och församlingarne.

I sjelfva verket är också detta den enkla hemligheten med det skånska presterskapets byggnadskassa, såsom den *hittills* opererat. Den har knappt varit något annat, än en presterskapets gemensamma byggnadslånkassa, och efter mitt förmenande kommer den aldrig att blifva något annat. Men liksom grundvalen för denna kassa är och fortfarande kommer att blifva det deri deltagande presterskapets fortfarande bibehållna byggnadsskyldighet, som endast fått en annan form, i det den numera utgår som hyresbidrag, på samma sätt är det klart, att om man efter den metoden bildar byggnadskassor i alla stift, så kan man därför icke tala om en öfverflyttning af byggnadsskyldigheten på kassorna, utan endast om ett underlättande af dess fullgörande. Kassorna skola då hafva hela sitt lif och sin existens deruti, att delegarne genom bidrag till desamma fullgöra sin byggnadsskyldighet. Om delegarne skulle upphöra med erläggande af hyresbidragen, då skulle kassorna dö, då skulle deras förmåga att fullgöra sin betalningsskyldighet upphöra.

För att sålunda komma ett steg längre, derhän att byggnadsskyldigheten verkligen öfverflyttas på kassorna, och att vederbörande delegare verkligen befrias från denna sin skyldighet, derför erfordras att åt kassorna skaffa egna tillgångar, oberoende af de byggnadsskyldiges bidrag.

Detta kan ske på flera olika sätt. Ett sätt vore att vederbörande delegare ansträngde sig för att skaffa kassorna de kapital, som äro nödvändiga för att dessa skulle kunna fullgöra hela byggnadsskyldigheten. Man kan genom ett räkneexempel lätt göra för sig klart, huru detta skulle tillgå. Om en kyrkoherde eller en församling skola med 4 % ränta på 45 år amortera ett af kassan undfånget byggnadslån å 10,000 kronor, så måste de årligen i annuitet erlægga 482 kronor. Men om de nu åtog sig att derutöfver erlægga ytterligare 100 kronor om året, så hade de efter 45 år ej blott betal. skulden med räntor och dermed fullgjort sin egen byggnadsskyldighet, utan också samlat med ränta på ränta efter $3\frac{1}{2}\%$ det nya kapital af 10,000 kronor, som kan beräknas erforderligt för att verkställa den nybyggnad, som då i sin ordning erfordrades. Men dermed vore dock endast sörjdt för den närmaste generationen, och ville man dessutom tillgodose behoven för all framtid, så behöfde man blott fordra, att det ifrågavarande årliga tillskottet af hvarje delegare öka les till 120 kr. 7 öre. Då kunde man verkligen, alltid under förutsättning att kapitalet *kontinuerligt* förräntades efter $3\frac{1}{2}\%$ och att nybyggnadsbehovet aldrig öfverstege de 10,000 kronorna, säga att byggnadsskyldigheten vore *aföst* och öfverflyttad från kommande generationer af prester och församlingar på kassorna.

Det finnes verkligen i det skånska presterskapets byggnadskassas organisation ett litet frö till en sådan aflösning; detta ligger i *tre per mille afgiften* och *byggnadsskyldighetsafgiften*. Men en hvar, som känner denna byggnadskassas historia, skall erkänna, att så snart detta frö spirat upp, har man skyndat sig att drifva växten tillbaka, och det i följd af den enkla tankegången: hvarför skall den nuvarande

generationen åtaga sig ganska betydande bördor, för att en kommande generation skall få sitta på sina boställen hyresfritt. Deraf har kommit, att man, i stället för att ständigt fortgå med utkräfvande af de bidrag, som erfordras för att bilda nytt kapital, nyligen reducerat bidragen, gjort afskrifningar m. m., och sålunda bringat kassan tillbaka till utgångspunkten. Efter all sannolikhet kommer man aldrig längre, ty byggnadsskyldighetens utgörande genom *hyresbidrag* är nog tung ändå och i samma mån som anspråken på byggnadernas underhåll växa skall man finna hyresbidragen för hvarje generation så betungande, att man nog på ett eller annat sätt skall söka att minska den utgiften i stället för att öka den genom uppoffringar för kommande generationers bekvämlighet. I likhet med den ärade ordföranden i lagutskottet tillåter jag mig därför antaga, att om man uppgör förslag till byggnadsskyldighetens *aflösning*, grundadt på den metoden, att den nuvarande generationen skulle jemte sin egen byggnadsskyldighet åtaga sig dryga bördor endast för att befria alla kommande generationer från deras byggnadsskyldighet, så är det all sannolikhet för, att ett sådant förslag skulle möta ett afgjordt och berättigadt motstånd hos kyrkomötet för presterskapets räkning och ännu starkare vid riksdagen, för församlingarnes räkning; i synnerhet så länge det kan upptäckas någon möjlighet att på annat sätt åstadkomma nödiga tillgångar för samma kassor.

Och sådana utvägar finnas verkligen, derom kan man icke tvista. Det yttrades under behandlingen af detta ärende i kyrkomötet, att man ju hade att tillgå presterskapets löneregleringsfond och de ecklesiastiska boställenas skogsfond. Tag dem, sade man, och bestrid dermed hela den ifrågavarande byggnadsskyldigheten; då är affären klar! Det bör emellertid icke förbiscas, att dessa fonder verkligen hafva en helt annan uppgift att fylla, och att man icke så der utan vidare kan taga dem. Men äfven om de kunde och borde användas, så lärar hvar och en, som tagit kännedom om deras tillgångar, inse, att de visserligen icke ensamma räcka till för en så stor uppgift som att bekosta alla Sveriges prestboställens byggnadsskyldighet. Dertill fordras utan tvifvel än rikare och säkrare tillgångar; och lyckligtvis finnes *en* sådan tillgång, så rik och så säker, att dess tillvaro fullt förklarar herr ecklesiastikministerns förtroendefulla och förtroendegifvande förklaring i kyrkomötet att en öfverflyttning af byggnadsskyldigheten *kan* ske. Denna tillgång består uti de så kallade vakansåren vid de kyrkliga beställningarne. Man kan ju, likasom det skett för presterskapets pensionskassa, till en början taga i anspråk *ett* första vakansår, d. v. s. inkomsterna för ett år af hvarje prestbeställning, som blir ledig efter kassornas bildande. Räcker denna inkomst icke, tager man ett vakansår till; om detta icke räcker, tager man två o. s. v. Tillgången är ju outtömlig. Om en dylik metod för öfverflyttningens verkställande kan man ju säga att den för församlingarne icke medför någon särskild pekuniär uppoffring eller någon annan olägenhet än den, att man derigenom flyttas tillbaka till det gamla så mycket öfverklagade nådårssystemet, samt att den samma för presternas del icke medför någon annan uppoffring, än att de få ett eller annat år senare tillträda sina inkomster, något

*Förslag till
ecklesiastisk
boställsord-
ning.
(Forts.)*

Förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.

(Forts.)

som jag dock icke kan uppfatta annorledes än som en verklig minskning af prestens inkomster på det hela.

Om det nu således kan med alldeles fullkomlig säkerhet sägas, att det uppkastade problemet kan lösas på ett af två sätt, antingen derigenom, att den nuvarande generationen ikläder sig dryga uppoffringar för alla kommande, eller också genom ett dugtigt grepp i presterskapets nuvarande och framtida lönetillgångar, då hemställer jag, huruvida man icke med fog kan säga om det ärade kyrkomötet, som alltid varit och väl alltid kommer att blifva synnerligen nitiskt och vaksamt att behålla oförminskade kyrkans lönetillgångar, att det vid denna skrifvelses affärdande icke så noga betänkte valören af sina egna ord. Konsten att lägga orden så, att de dölja tankarna, synes mig denna gång hafva drifvits till den höjd, att frasen dolt tanken för den skrifvande sjelf. Om man kan säga att frasen om *underhållsskyldighetens* öfverflyttning tillkommit genom en lapsus calami, så vågar jag, med all skyldig vörndnad för kyrkomötet, påstå, att frasen om *byggnadsskyldighetens* öfverflyttning tillkommit genom en lapsus ingenii.

Jag har intet fog att nu uttala någon mening om rättigheten eller lämpligheten af ifrågavarande sätt för byggnadsskyldighetens öfverflyttande på kassor. Hvad nu är anfördt tjänar mig blott till stöd för den slutsats, hvartill jag vill komma i fråga om detta ärendes behandling, såsom det nu föreligger, och i fråga om den förestående utredningens betydelse. Om man i allmänhet kan säga, att en skrifvelse till Kongl. Maj:t har sitt värde deri, att den anvisar det mål, hvartill den skrifvande sträfvar, och de medel, genom hvilka man vill förverkliga målet, och om en skrifvelse sålunda innebar ett slags löfte om medverkan både till målet och till medlen, då har efter min tanke den skrifvelse, som ligger till grund för den omförmalda utredningen, ovanligt litet värde såsom anvisning och såsom löfte. När en gång den anbefalda utredningen blir framlagd, när ett förslag till byggnadsskyldighetens öfverflyttande blir färdigt, ett förslag som svårligen kan blifva fullt betryggande utan att i ganska väsentlig mån öfverflytta församlingens börda på presterskapet och kyrkan, då kommer, efter all sannolikhet, kyrkomötet icke längre att vidkännas detta sina önsknings barn. Vi få först, jag vet icke huru länge, sysselsätta oss med den administrativa utredningen af denna fråga. Tjugufem år hafva åtgått för att i administrativ väg uppgöra det nya föreliggande förslaget till skyldigheternas reglering. Huru lång tid, som kan åtgå för utredningen af den mycket svårare frågan om skyldigheternas öfverflyttning, för hvilken bland annat väl skulle fordras en uppskattning af alla boställens byggnadskostnader och underhållskostnader — derom kan man lätt göra sig en föreställning. Men när denna utredning slutligen kommit till stånd, då inträder frågan i ett nytt skede; då kommer utan tvifvel förslaget att skickas fram och tillbaka mellan Kongl. Maj:t, Riksdagen och kyrkomötet, af hvilka ingendera kan tvinga den andra till sin mening. Kyrkomötet kan säga: vi behålla hellre de nuvarande förhållandena, än vi vidkännas dessa uppoffringar, och det mödosamma utredningsarbetet är fruktlöst förspildt. Men hvad som då tillika är

förloradt, det är den vida enklare *reglering* af byggnadsskyldigheten, som var på sin bästa väg till en tillfredsställande lösning. Kammarrens ledamöter hafva utan tvifvel tagit kännedom om, huru väl det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget till ecklesiastik boställsordning blifvit i alla delar förberedt, och huru det kan sägas innehålla en särdeles lycklig lösning af alla hithörande spörsmål. Då hemställer jag till kammaren, huru vida det kan vara skäl att fördröja och snart sagdt omöjliggöra denna lösning genom att nu göra den beroende af den så mycket vidsträcktare frågan om skyldighetens öfverflyttande. Det kan sägas, att saken ändå är afgjord genom Andra Kammarrens bifall till lagutskottets hemställan. Men dylika argument pläga icke utöfva något inflytande på Första Kammarrens beslut. Om Första Kammarren afslår lagutskottets hemställan, och derigenom ogillar frågornas sammankoppling, så har den dock, för sin del, fränsagt sig ansvaret för den angelägna, nyttiga och väl förberedda lagens förqväfvan. Ansvaret därför hvilat då helt och hållet på den eller dem, som det med rätta tillkommer.

Till stöd för mitt yrkande har jag att åberopa en god auktoritet, den bästa möjliga, nemligen herr ecklesiastikministern själf. Om han hade ansett, att regleringen af dessa skyldigheter vore en underordnad och mindre vigtig angelägenhet, så hade han naturligtvis låtit ärendet hvilat. Om han hade ansett, att frågan om öfverflyttandet af byggnadsskyldigheten hade kunnat inom någon kortare tid afgöras eller att ett förslag derom varit en nödvändig förutsättning för regleringens framgång, då hade han helt visst låtit denna fråga om den ecklesiastika boställsordningen hvilat, till dess båda frågorna kunnat på en gång afgöras. Men nu har han framlagt förslag till ecklesiastik boställsordning alldeles oberoende af utredningen rörande den andra vidsträcktare frågan och derigenom visat sig rätt uppskatta denna mindre invecklade frågas stora betydelse.

Ett afslag på en kongl. proposition är i allmänhet en allvarlig sak. Men en *vägran att behandla* en kongl. proposition, och dertill en proposition, som af två riksdagar blifvit begärd och som är grundad på den bästa möjliga utredning, det är en mycket allvarligare sak för alla vederbörande. Och en vägran af behandling på de af lagutskottet anförda grunder, hvilka gifva dementi åt Konungens rådgifvare, den vore enligt mitt förmenande rent af en ogrannligheten mot den aktade man, som nu innehafver ecklesiastikportföljen, en ogrannligheten, till hvilken denna Kammare väl icke lär vilja göra sig skyldig.

Jag yrkar återremiss af den kongl. propositionen till en slutlig behandling af utskottet.

Herr statsrådet Wennerberg: Det hade varit önskvärdt, om den siste talaren inskränkt sig till sjelfva det slut, hvartill han kom, i hvilket jag då kunnat med honom instämma, nemligen yrkandet om återremiss.

Men han gick vida öfver detta. Han utgick, efter mitt förmenande, från det antagandet, att här hopkopplats frågor, hvilka bort åtskiljas. Och mot den kongl. propositionen, som dock förenat

Förslag till ecklesiastik boställsordning.
(Forts.)

*Förslag till
ecklesiastisk
boställsord-
ning.*

(Forts.)

dessas frågor, likasom kyrkomötet har gjort det, använde han argument, hvilka syntes, ja, kanske voro allt för starka. Han yttrade, att man knappast på något håll kunde vänta något medhåll åt denna proposition. Jag vill nu icke tala derom, att Riksdagen redan i 25 år har många gånger dels genom skrivelser två gånger, och dels genom enskilda motioner anhållit, att Kongl. Maj:t måtte framlägga förslag till ny boställsordning, så att ett afgörande härutinnan kunde ske. Det visar sig ock ett begär hos kyrkomötet att få en ny boställsordning fastställd, och det kan väl den ärade talaren icke heller förneka. Men deremot har han sagt, att det skulle vara alldeles omöjligt att anskaffa de medel, som oundgängligen erfordrades för att genom bildande af fonder lösa denna fråga. Jag är nog olycklig att mot den ärade talaren, som är väl förfaren i afseende på räkenskapssaker, hafva en motsatt mening; och jag kan nu stödja denna, till all lycka, på de *särskilda* sätt, som han slutligen ansåg för *möjliga*, sedan han först ansett *hvarje* sätt *omöjligt*. Han talade till och med om flera, och det är därför fägningsamt att veta att denna sak är öfverlemnad just åt hans särskilda omsorg, den nemligen att tillse, huru fonder skola kunna bildas för att en gång för alla både från kyrkan och från församlingarne öfverflytta denna byggnadsskyldighet, som mellan dem åstadkommit årslånga och ledsamma tvister. Bland annat framföll han såsom *ett* sätt det skånska. Jag är ingen beundrare af detta, men det har, i synnerhet på senare tider, visats, att äfven detta är en möjlighet, och de olägenheter, som följt dermed, hafva redan i någon mån lättats. Jag tviflar icke heller på, att det förr eller senare skulle kunna ställas i öfverensstämmelse med det öfriga rikets sätt att behandla denna angelägenhet, så att man slutligen finge öfverallt ett och samma.

För att jag icke må anses motsäga för mycket, har jag tecknat mig till minnes några ord, som den ärade talaren yttrade. »Det ligger verkligen ett frö till något riktigt i detta det skånska presterskapets sätt att utgöra sin byggnadsskyldighet», sade han. Jag tillåter mig också tro det.

Kyrkomötet har lika litet som jag yttrat något i afseende på det håll, hvarifrån dessa kassor skulle samlas, hvadan argumenterandet derom fastmera rör sig om hvad herr Danielson yttrat. Jag får säga, att det *icke* varit min mening att draga några medel från presterskapets lönereglerings- eller skogs-fonden; de hafva sina ändamål redan gifna för sig.

Icke heller inser jag, om man antager ett annat anfördt sätt, nemligen vakanssättningar, huru detta skulle kunna ånyo införa nådår. Nådår är det icke, men visserligen finge församlingarne nöja sig en tid, likasom redan nu är händelsen för två andra ändamål, med att icke få en ordinarie prestman, utan en extra ordinarie. Jag inser mer än väl hela olägenheten häraf, men ingalunda för kyrkan, ingalunda för församlingen, och, strängt taget, ej heller för presterna, då för dem svårigheten uppväges af den stora fördel, som på detta sätt tillkommer kyrkan och presterskapet i dess helhet och derjemte äfven församlingarne. Den, som i dessa många handlingar, hvilka åtfölja alla myndigheters yttranden angående den föreslagna ecklesiastiska boställsordningen, haft tillfälle att se, huru der blifvit behjertade

de ledesamma förhållanden, som uppstått emellan församlingarne och deras pastorer just på grund af det eviga kivet om mitt och ditt, om huru vida de eller de laga husen tillhöra prestens eller församlingens hus, han måste erkänna, att det är fullt befogadt att på hvad sätt sig göra låter söka en lösning af frågan. Deri synes ock den ärade talaren med fullt hjerta hafva instämt. Han har gått så långt, att han berömt den föreslagna boställsordningen såsom synnerligen förträfflig i detta afseende. För min del är jag glad deröfver, men än mer öfver att kunna säga, att just det viktigaste och väsentligaste i afseende på presterskapet har blifvit understödt af flera myndigheter och främst af högsta domstolen.

Jag tror således, att det förslag till ecklesiastik boställsordning, som Kongl. Maj:t framlagt, förtjenar att behjertas och att derpå fästes den uppmärksamheten från Riksdagens sida, som ett sådant förslag har rättighet att fordra. Men då bör man icke i otid ställa upp svårigheter och försöka att skilja saker från hvarandra, som endast förenade kunna åstadkomma ett bifall till detta förslag. Jag säger det rent ut, att kyrkomötet helt visst icke gått in på att lemna sitt medgifvande till den föreslagna boställsordningen -- detta har till och med tydligen uttalats -- om icke enligt densamma också de fattigare presterna eller komministrarne fått vara med om något af det goda, som möjligen af detta förslag kunde framkomma. De, som komma att lida derpå, i någon mån, äro kyrkoherdarne. Kyrkomötet har således genom sitt antagande af denna boställsordning visat ett tillmötesgående, som jag, för min del, trodde skulle komma den till del äfven från församlingarnes sida. Men helt visst skulle detta förslag *utan* någon så kallad »sammanblandning» med kassabildningen kommit att förkastas af Riksdagen, och hela saken så fallit tillbaka i det gamla vanliga. Så blir det också framgent under enahanda förhållande, då Riksdagen får sin mening gällande, ty den har gått ut derpå, att församlingarne vilja icke taga ett enda laga hus mera än de hafva, utan tvärt om blifva af med dem, som åligga dem. Detta är den allmänna meningen der. — Är det troligt, att kyrkomötet sedan skall gå in derpå? —

Här finnes således blott *en* förmedling, och det är att se till, om och huru man en gång för alla kan flytta öfver från såväl presterskapet som församlingarne deras åligganden till af dem gemensamt bildade kassor, och häri har visat sig ett tillmötesgående från båda hållen, ty kyrkomötet har gått in på den skrifvelse, som har blifvit föreslagen af herr Danielson. Och hvad har redan skett i den ena hälften af riksdagen? Jo, Andra Kammaren har förklarar sig blott *för närvarande* icke kunna biträda detta förslag, emedan den vill afvakta den utredning, som skall göras, och tillse, huru vida man har att vänta sig någon fördel af den föreslagna fondbildningen eller icke. Att dessa fonder icke kunna bildas ensamt af presterskapet, är en känd sak; församlingarne hafva ju också sin byggnadsskyldighet och böra därför äfven bidra dertill. Skulle jag nu alldeles hafva miss-tagit mig derom, att sådana fonder kunna bildas, och skulle de fordra dels en så stor och dels en så besynnerlig förvaltning, att det redan därför icke ginge för sig, då är helt visst också säkert, att

*Förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.
(Forts.)*

*Förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*

(Forts.)

när frågan kommer, i sitt sammanhang med denna utredning, tillbaka, då skall nog Riksdagen derpå lemna sitt bestämda afslag.

För mig är *saken* ofantligt mycket mera betydande än något annat, vare sig personliga intressen eller svårigheter, som skulle möta, i fall man ansträngde sig att åstadkomma hvad Kongl. Maj:t vid sin proposition till Riksdagen har önskat, nemligen en utredning, om och huruvida fonder kunna bildas.

Det är detta, som framgår af Kongl. Maj:ts proposition. Derom har nu lagutskottet yttrat, att då en sådan utredning är gjord, vill Riksdagen taga denna fråga i förnyadt betraktande och pröfva den. Skulle det lyckliga inträffa, att den befunnes vara af beskaffenhet att derigenom icke påökades för presterskapet eller församlingarne deras åligganden, utan endast omsattes i motsvariga totalbelopp, då vore det mål vunnit, för hvilket jag sträfvar. Skulle det icke ske, så är temligen gifvet, att Riksdagen säger nej till förslaget. Då återstår för mig intet annat än trösta mig med att jag har gjort min skyldighet.

Det är så som en talare sade: »denna fråga har legat oafgjord i 25 år». Det hade varit lätt för mig att låta den fortfarande ligga, och ingen hade väl klandrat mig därför; men jag frågade mig, när jag tillträdde min befattning såsom chef för ecklesiastikdepartementet, hvilken den äldsta fråga vore, som väntade slutbehandling. Det var denna. Jag insåg nog genast, att det vore lugnare för mig att icke taga upp den, ty den skulle fordra mycken tid, som möjligen kunde användas bättre, men jag gjorde det därför, att ett kyrkomötets sammanträde förestod. Hade den icke nu kommit dit, så hade det åter varit fem år, som lagts till de 25, hvilka således genast ökats till 30. Detta var skälet hvarför jag nu åtog mig framförandet af denna rätt otacksamma och svårlösta fråga.

Jag skulle önska, att så litet svårigheter som möjligt lades i vägen för den. För närvarande har jag dock redan att beklaga mig öfver det högst ovanliga och besynnerliga sätt, som utskottet begagnat, att skicka från sig en proposition, innan den der pröfvats, och detta oaktadt i kammaren till och med sättes i fråga, att den dock skall underkastas Kammarens behandling. Jag har alltid förut sett, att det förelegat ett utskottsutlåtande i hvarje fråga, och att detta utlåtande följts vid föredragningen och underkastats diskussion; men här är fråga om att direkt underkasta Kongl. Maj:ts proposition behandling utan föregående utskottspröfning. Jag har egentligen intet deremot, men i sak tjenar det ju till intet. Är här fråga om en opinionsyttning, så har jag deremot ingenting att invända. Men jag vill på förhand säga, att hvilket beslutet än blir, så finner jag mig för min del alldeles oförhindrad att på grund af *detta* Kongl. Maj:ts förslag till ecklesiastik boställsordning låta ärendets behandling fortgå i den ordning, till hvilken Kongl. Maj:t redan gifvit sitt bifall.

Herr Billing: Då jag i mycket och kanske det hufvudsakliga kan instämma i herr Forssells yttrande, så borde jag kanske bespara kammaren att höra på mig, men då den här föreliggande frågan är af mycket stor betydelse i ecklesiastikt afseende och då jag fruktar,

att den nu har inkommit i en återvändsgränd, från hvilken den icke lär med det snaraste utkomma, kanske icke ens så tidigt, att jag någonsin mer får tillfälle att uttala min åsigt om densamma, så torde herrarne ursäktas, att jag har ansett mig hafva rättighet att nu begagna mig af tillfället att uttala min uppfattning om det föreliggande lagförslaget.

*Förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.
(Forts.)*

Det är ganska nedstämmande att se en så viktig fråga, efter att under 25 års tid hafva blifvit med största omsorg behandlad af komitéer, af myndigheter af alla slag, helt plötsligt blifva kastad åt sidan eller åtminstone för en lång tid gömmas undan till följd af en motion, som dock icke är af det innehåll, att den i och för sig tyckes vara egnad att omintetgöra frukterna af det föregående långvariga arbetet. Motionen utgår i sin begynnelse från ett påstående, der motionären säger, »det synes vara så». I det följande af motionen glömmer han detta »synes» och deducerar, såsom om detta första påstående verkligen vore bevisadt. Påståendet är, att genom den nya ecklesiastika boställsordningen församlingens byggnadsskyldighet skulle vara väsentligt förökad. Jag vågar ej bestrida, att den kan hafva i någon mån blifvit förökad. Men man har ännu icke sett något bevis härför och ännu mindre något bevis för att det skulle vara någon väsentlig tillökning.

Lika litet som förutsättningar för motionen är bevisad, lika litet är någon bevisning gifven för möjligheten af den utväg, som motionären föreslagit, nemligen kassors bildande. Den, som så väl som jag känner den skånska byggnadskassans art och historia, vet att hänvisningen till denna kassa icke är tilltalande för någon människa, som känner densamma, ty den nämnda byggnadskassan har allt från sin början intill närvarande stund varit en ekonomisk kräfta för det skånska presterskapet, och detta oaktadt det har i sin lönereglering fått lönerna tillökade just med afseende på de skyldigheter, som ålīga detsamma i förhållande till denna kassa.

Vidare har det hänvisats till presterskapets lönerogleringsfond och de ecklesiastika boställenas skogsfond. Jag ber att här få taga fasta på herr statsrådet och chefens för ecklesiastikdepartementet nyss uttalade bestämda försäkran, att han ansåge dessa kassor såsom anslagna till andra ändamål, icke kunna eller böra användas för nu ifrågavarande syfte, och jag uttalar den önskan, att ecklesiastikportföljen aldrig måtte förvaltas af en man, som har en annan uppfattning i detta afseende, utan att det alltid må erkännas, att de fonder, som tillkommit för att upphjelpa svagt aflönade presters löner, här till böra användas, i synnerhet som här finnas många prester, som på grund af för klena lönevilkor lida af verkligt ekonomiskt betryck.

Slutligen har, såsom på en utväg, pekats på vakansår, d. v. s. på den anordningen att pastoraten ännu en gång, såsom det redan en gång skett, till förmån för presterskapets enke- och pupillkassa, måtte stå lediga ett år vid inträffande vakans. Denna utväg måste synas betänkelig för en hvar, som någorlunda känner de olägenheter, som följa dermed att pastoraten sålunda ett år stå lediga. Olägenheterna hafva för församlingen icke varit ringa i pastoralt hänseende och uppenbart är att de varit af ganska stor ekonomisk vikt för dem,

*Förslag till
ecklesiastik
bos ällsord-
ning.*
(Forts.)

som måst afstå sina inkomster under tiden. Jag vill härvid blott betona, att den ekonomiska betydelsen af detta förslag är ingenting annat, än att det nuvarande presterskapet skulle afstå ett års inkomst till den föreslagna byggnadskassan. Nå ja, det kan ju hända att det kunde vara önskvärdt, men det bör ej förglömmas, att den föreslagna anordningen är ett ekonomiskt offer endast af presterskapet och icke af församlingen.

Den ärade talaren på geffebänken kritiserade kyrkomötets skrifvelse. Jag skall icke inlåta mig på ett försvar för denna skrifvelse, utan skall öfverlemnna det åt andra här närvarande medlemmar af kyrkomötet, som i denna skrifvelses tillkomst och formulering hafva större del än den jag har. Min består blott deri, att jag icke yrkade afslag å skrifvelsen. Men jag skall taga mig friheten att nämna orsaken hvarför kyrkomötet ansåg sig böra gå in på det gjorda förslaget om en skrifvelse till Kongl. Maj:t i det nu ifrågavavarande syftet. Det berodde helt enkelt derpå, att kyrkomötet var så angeläget om framgång åt här föreliggande boställsordningsförslag. Kyrkomötet ville icke tillbakavisa motionen, ty kyrkomötet ville icke på någon punkt visa en ogenhet, hvilken framdeles möjligen kunde användas såsom ett skäl att förkasta förslaget. Skrifvelsen från kyrkomötet må vittna både om lapsus calami och om lapsus ingenii, men den vittnar icke om lapsus cordis, ty den framkom af en hjertlig angelägenhet om att få den boställsordning antagen, som det kongl. förslaget innehåller. Och hvad var det, som i synnerhet bevekade kyrkomötet att utan inskränkning ingå på Kongl. Maj:ts förslag? Jo, det var just den punkt, som en talare här anförde såsom ett fel i förslaget. Det var omsorgen om de arma fattiga komministrarne. Det nu föreliggande förslaget kräfvär af Sveriges kyrkoherdar högst betydliga uppoffringar. Till mig hafva ingått beklaganden öfver att kyrkomötet kunnat gå in på ett förslag, som innebär så stora uppoffringar från kyrkoherdarnes sida. Jag har svarat derpå, hvad jag säger här, att jag kan vara med om äfven så stora uppoffringar, på det att komministrarne måtte få en hjälp. Hjertpunkten i det kongl. förslaget är, att kyrkoherdarne skola åtaga sig större byggnadsskyldighet för att motsvarande lindring skall kunna komma komministrarne till del. Om den hjertpunkten i förslaget öfvergifves, så intresserar hela förslaget mig mycket litet, och jag skall icke förorda bifall till detsamma, ty då innebär förslaget blott en aflösning af en viss församlingens grundskatt och detta endast på kyrkoherdens bekostnad.

Jag ville gerna, om det vore möjligt, värma herrarnes hjertan för komministrarnes ställning. Jag ber herrarne sätta sig in i en komministers ställning. Om man söker medeltalet af komministerlönerna, så finner man en lön mellan 1,200 och 1,500 kronor. Utgången ur ett fattigt hem, såsom komministern i allmänhet är, har han under hela sin studietid lefvat på skuld, för så vidt det icke skett på allmosor. Från universitetet utgår han sällan med mindre än 4 å 5,000 kronors skuld. Så får han en anställning med 12 å 1,500 kronor i lön. Kommer till sitt boställe och finner att husen äro nedrutnade. Då skall han bygga. Huru kan det då vara möjligt annat än att han kommer i verkligt armod, och huru skall man

kunna begära, att han i en sådan ställning skall kunna motsvara de anspråk, som församlingslivet på honom ställer? Det må då väl vara en verklig och stor vinst, om för dessa sämst stälde embetsmän i hela vårt land någon lindring och hjälp kunde beredas, äfven om det skedde med någon uppoffring från kyrkoherdarnes och församlingarnas sida.

Slutligen ber jag få fästa uppmärksamheten på en annan omständighet. De fattiga komministrarne hafva icke blott blifvit bibehållna vid sin karga ställning, utan denna har helt nyligen blifvit afgjordt försämrad. Riksdagen har antagit och Kongl. Maj:t stadfäst en författning af den 1 maj 1885, hvilken på ett ganska betänkligt sätt försämrat komministarnes ställning. Denna lag innebär ett slags afskrifning af prestgårdsbyggnadsskyldigheten för det oförmedlade mantalet och fördelar den efter bevillningen. Deraf har blifvit en följd, att icke blott kyrkoherden för sin lön och penningar utan äfven komministern både för sin lilla lön och för sitt boställe fått skyldighet att deltaga med församlingen i byggande af kyrka och kyrkoherdeboställe. Då man kan uppskatta komministerns inkomst på öret och således hans fyrktal kommer att blifva jembförelsevis stort, så skall han ock för detta i jembförelsevis hög grad bidraga till byggande af kyrka och kyrkoherdeboställe, från hvilket han förut varit befriad. Detta är den omvärldnad man visat dessa de allra fattigast stälde tjänstemännen. När nu på dem blifvit lagd sådan ökad tunga, i stället för att lindring bort beredas dem, så måtte väl detta vara anledning nog att önska framgång åt ett sådant förslag som det af Kongl. Maj:t nu framlagda. En sådan framgång önskar jag detsamma, men då nu ingen utsigt är att vid denna riksdag få det antaget, kan jag blott önska det framgång i en snart kommande tid.

I afseende på den mycket omtalade utredningen och deraf följande anordning, ber jag att blott få uttala den önskan, att denna anordning måtte blifva sådan, att kassorna för byggandet af prestboställen icke må bildas ensidigt på presterskapets bekostnad, utan bidragen verkligen fördelas i förhållande till de skyldigheter, som nu åligga å ena sidan presterskapet och å den andra församlingen.

Under nuvarande förhållande har jag intet annat att göra än att yrka återremiss.

Herr Bergström: Om en föredragande departementchef, efter det mogna öfvervägande och den allsidiga pröfning, han är pliktig att egna hvarje på hans handläggning beroende mål, tillstyrker sin konung, att för Riksdagen framlägga proposition i en viktig fråga, om statsrådets öfriga ledamöter utan skiljaktighet biträda detta råd och om, på grund deraf Konungen framlägger proposition för Riksdagen, synes det vara en oefftergiftig pligt, i första rummet för det utskott, till hvars förberedande behandling sådan proposition öfverlemnas, och i andra rummet för Riksdagen, att egna den afgifna propositionen den allvarligaste pröfning.

Det öde, som den nu föreliggande kongl. propositionen rönt i lagutskottet, har varit raka motsatsen till den behandling, som jag anser hafva bort komma den till del. Jag har suttit många år i

*Förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.
(Forts.)*

*Förslag till
ecklesiastisk
boställsord-
ning.
(Forts.)*

lagutskottet, men aldrig har derunder en kongl. proposition af det omfång, den vigt och den betydelse, som denna proposition eger, blifvit så hastigt, jag vågar säga, snöpligt affärdad som förhållandet varit med Kongl. Maj:ts nu föreliggande proposition. Utskottet har sammanblandat saker, hvilka icke äro i den kongl. propositionen förenade. Visserligen förklarade herr ecklesiastikministern, att den kongl. propositionen hade förenat frågan om ecklesiastisk boställsordning med den om den anbefalda utredningen, men det förhåller sig på ett alldeles motsatt sätt. Propositionen är framställd till antagande af Riksdagen oberoende af den utredning, som blifvit anbefald. Det är just lagutskottet, som gjort sig skyldigt till att förena dessa frågor, hvilka, efter min tanke, icke bort förenas, och just till följd deraf kommer utskottet till den hemställan: »att Kongl. Maj:ts ifrågasvarande proposition för närvarande icke må af Riksdagen bifallas». Redan i detta uttryck: »att Kongl. Maj:ts proposition icke må för närvarande bifallas», ligger något underligt. Denna proposition är gjord till innevarande riksdag och blifver den icke vid denna bifallen, så kan den icke bifallas någon annan gång, ty det kräfvor en ny proposition till en annan riksdag, ifall denna fråga å nyo skall blifva föremål för Riksdagens pröfning. Detta: »för närvarande kan den icke af Riksdagen bifallas» innebär likväl någonting annat. Det innebär i själfva verket en förklädd tillvitelse, att regeringen framkommit med sitt lagförslag på en tid, då detsamma icke bort förläggas Riksdagen eller med andra ord att regeringen har framlagt denna proposition i otid, d. v. s. innan den utredning, som lagutskottet ansett böra föregå, har åstadkommits. Det är derutinnan, som jag är af så väsentligt olika mening med lagutskottet, och jag gläder mig åt att herr ecklesiastikministern också har funnit den behandling icke vara tillfredsställande, som den kongl. propositionen rönt i lagutskottet, och därför, lika med mig, ansett densamma böra åter förvisas till förnyad behandling af utskottet. Äfven om man icke, likasom herr ecklesiastikministern, kan förklara sig bättre än någon i Kammaren, således bäst af alla känna det kongl. lagförslaget och dess bestämmelser, torde man ändå kunna vedervåga yrkandet af en återremiss.

Det har af en talare, som yttrade sig med stor sakkänedom, blifvit visadt på hvilka fautiva beräkningar man i denna sak stödt sig i förmenandet att sålunda kunna hinna det mål, hvartill man syftat, nemligen att öfverflytta både presterskapets och församlingens byggnadsskyldighet på vissa kassor.

Det är mig en fägnad att kunna taga fasta på herr ecklesiastikministerns uttryckliga förklaring, att han väsentligen skiljer sig från motionären, herr Danielson, derutinnan, att han icke anser att man kan påräkna några bidrag, vare sig från presterskapets lönerregleringsfond eller från de ecklesiastiska boställenas skogsfond, till de kassor, som man åsyftat att bilda och på hvilka man önskar att öfverflytta icke allenast församlingarnas, utan äfven presterskapets byggnadsskyldighet och, om man vill hålla sig till hvad kyrkomötet sagt, äfven underhållsskyldigheten. Vidare vill jag ytterligare inskräpa hvad en, till och med två talare före mig redan inskräpt, att om man

påräknar medel genom hvad man benämner vakanssättning af pastorn för 1 eller 2 år, är det icke billigt, att detta sker till fromma för andra intressen än kyrkoherdarnes. Hvarför skulle de under vakansåren gå miste om sina löner, för att församlingarnas byggnadsskyldighet på det sättet skulle blifva aflöst? Huru mycket man än må repliera på löneinkomsterna under vakansåren, eger man icke påräkna, att de må användas till förmån för församlingarna utan endast, så vidt rätt och billighet skola råda, att de må lända till båtnad för presterskapet.

All jämförelse mellan det skånska presterskapets byggnadskassa och de här åsyftade kassorna, hvilka ännu icke äro bildade och väl aldrig komma att bildas, är i grunden felaktig. Sedan uråldriga tider har det skånska presterskapet ensamt, utan församlingarnas medverkan, byggt sina prestgårdar. Generation efter generation har nedlagt kostnader på dessa prestgårdar. Hvad innehafvaren af gället eller prestgården byggt utöfver sin byggnadsskyldighet, det kallas öfverbyggnad och skall gäldas af efterträdaren. Det är dessa öfverbyggnader, som vållat så många skånska presters ruin och som gånge en väckelse att tänka på bildande af återopade byggnadskassa. Förslag derom väcktes af den för flera år sedan affidne prosten Berlin. Han afsåg närmast att bilda en kassa, hvarifrån de prester, som tillträd sina pastorat med skyldighet att till företrädare gälda ersättning för befintlig öfverbyggnad, skulle få låna medel att betala sin öfverbyggnadsskuld. Detta har varit nämnda kassas egentliga och hufvudsakliga ändamål och sådant är det ännu. Jag hänvisar i detta afseende till den utredning, som en talare, hvilken visat sig vara mest sakkunnig i denna fråga, lemnat. Om än möjligen den tid kan komma, då skånska presterskapets byggnadskassa tillöst sig alla öfverbyggnader, kommer dock underhållsskyldigheten att alltid kvarstå och, jag fruktar, äfven en stor del af byggnadsskyldigheten i form af hyresafgifter. Enligt hvad herr ecklesiastikministern i sitt anförande vid kyrkomötet, hvilket anförande finnes intaget i lagutskottets betänkande, tillkännagaf, har han anställt en kalkyl, huru alla så väl byggnads- som underhållsskyldigheter å ecklesiastika boställen må kunna öfverflyttas på en af presterskapet och församlingarna en gång för alla bildad fond. Han erkände visserligen, att kalkylen var helt flygtig och därför icke mycket tillförlitlig, men den var dock sådan, att den visade, att öfverflyttningen kunde ske. Han uppgaf emellertid icke i kyrkomötet och har icke heller här i Kammaren uppgifvit, med hvilka faktorer han räknat. Endast så mycket har Kammaren af hans yttrande här kunnat inhemta, att han icke afsett och således i sin kalkyl icke räknat med de ecklesiastika bostälernas skogsfond, icke heller med presterskapets lönerregleringsfond. Detta är en upplysning, för hvilken jag är honom synnerligen tacksam, ty det vågar jag säga utan öfverdrift, att den tidpunkt, då lönerregleringsfonden afkastar en så stor ränta, att alla de prester i vårt land, som nästan sakna en nödortftig bergning, kunna få sina billiga anspråk på löneförbättringar tillfredsställda, är ännu långt aflägsen.

Mitt yrkande är, att ärendet måtte återförvisas till lagutskottet för förnyad behandling, och jag är förvissad, att, om herr eckle-

*Förslag till
ecklesiastik-
boställsord-
ning.*

(Forts.)

siastikministern å nyo uppträder och, med sin kända förmåga att öfvertala Kammaren, kraftigt och otvetydigt understöder samma yrkande, Kammaren ock skall besluta återremiss.

Herr Sjöcrona: Då jag varit ledamot af det sista kyrkomötet och ordförande i det särskilda utskott, som behandlade Kongl. Maj:ts proposition om medgifvanden i fråga om den ecklesiastika boställsordningen och i sammanhang dermed den af herr A. P. Danielson afgifna motionen, torde herrarne icke finna underligt, om jag ber att få yttra några ord i denna fråga.

Jag ber då att först få fästa uppmärksamheten derpå, att herr Danielsons till kyrkomötet ingifna motion innebar, »att kyrkomötet gifver sitt bifall till den kongl. propositionen endast under förutsättning, att deri jemväl upptagas bestämmelser om upphörande af församlingens byggnadsskyldighet och denna skyldighets ordnande i syfte, som här ofvan angifvits». Vidare har herr Danielson i sin till denna Riksdag afgifna motion yrkat, att Riksdagen ville besluta: att, med afslag å den föreslagna ecklesiastika boställsordningen, Riksdagen besluter i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t meddela, att Riksdagen afven för sin del anhåller, att Kongl. Maj:t så fort ske kan låter verkställa utredning, om och under hvilka vilkor den församling och presterskap åliggande skyldighet att bygga och underhålla de ecklesiastika boställenas hus må kunna öfverflyttas till en eller flera för ändamålet bildade kassor, samt derefter till Riksdagen afgifva det förslag, hvartill en sådan utredning kan föränleda.» Det var något helt annat, som kyrkomötets särskilda utskott yttrade och föreslog. Herrarne finna på sid. 7 i lagutskottets betänkande, att det särskilda utskottet yttrat, att utskottet »ansett sig icke böra ingå i någon närmare pröfning af förslagets detaljer, enär ett riktigt bedömande af dessa detaljer uppenbarligen förutsätter en utredning af den omfattning, att utskottet under den korta tiden för kyrkomötets sammanvaro omöjigen kunnat åstadkomma densamma. Den af herr Danielson uttalade tanken att söka få till stånd en eller flera kassor, som kunde öfvertaga byggnads- och underhållsskyldigheten å de ecklesiastika boställena, har emellertid förefallit utskottet tilltalande, om också utskottet gent emot hvad herr Danielson i sin motion anfört anser sig böra uttala den åsigt, att rättvisa och billighet synas fordra, att boställshafvaren och församlingen i fråga om de för kassans eller kassornas bildande och vidmagthållande nödiga bidrag blifva fullt likställda, så att antingen, om så ske kan, aflösning af så väl boställshafvarens som församlingens byggnads- och underhållsskyldighet må ega rum, eller ock både boställshafvaren och församlingen förpligtas att allt fortfarande till kassan erlægga årliga afgifter.» Härefter föreslog utskottet i 3 särskilda punkter det svar, som utskottet ansåg, att kyrkomötet borde afgifva på kongl. maj:ts proposition angående vissa medgifvanden, som behöfdes på grund af presterskapets privilegium med afseende å den föreslagna boställsordningen. I fjerde punkten föreslog det särskilda utskottet, alldeles fristående, att kyrkomötet skulle, i sammanhang med de öfriga besluten, aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t angående den ifrågavarande utredningen.

Kyrkomötets särskilda utskott vågade härvid visserligen icke hysa en så förtröstansfull förhoppning angående möjligheten att vinna det föresatta målet, som den herr ecklesiastikministern sedan vid kyrkomötet uttalade. Kyrkomötets särskilda utskott ansåg sig icke heller kunna uttala ett bestämdt omdöme, huruvida denna lösning kunde åstadkommas. Ännu mindre ansåg sig utskottet kunna, så att säga på stående fot, göra någon slags beräkning huru detta skulle slå ut. Om än möjligen, till följd af förbättringar i trävarukonjunkturena och andra gynsamma omständigheter, någon behållning skulle kunna uppkomma från de ecklesiastika boställenas skogsfond och presterskapets lönerogleringsfond, sedan derifrån blifvit bestridda de utgifter, som enligt gällande bestämmelser böra utgå, och om än icke denna behållning, såsom utskottet för sin del ansåg mera önskvärdt, borde användas till åstadkommande af presterskapets pensionering, så ansåg utskottet likväl, att det skulle åtgå en särdeles lång tid, innan man kunde med den möjliga behållningen uppsamla tillräckligt stora fonder för ändamålet. Med en ganska bitter erfarenhet af de många olägenheter, som härflutit af den s. k. vakanssättningen af pastorat, ville utskottet icke för sin del förorda en sådan åtgärd. Men kyrkomötets särskilda utskott ansåg, och jag anser fortfarande, att denna fråga är af en stor och omfattande beskaffenhet och kräfver betydande och noggranna utredningar, innan man kan afgifva ett bestämdt yttrande, huruvida möjlighet finnes att lösa frågan på angifna sättet eller icke. Då utskottet trodde sig veta, att man inom Andra Kammaren lifligt önskar en sådan lösning, ansåg utskottet, att man icke borde ställa sig helt och hållet afvisande emot herr Danielsons motion, hvarför utskottet föreslog, alldeles icke någon sammankoppling af föreliggande frågor, utan att kyrkomötet skulle, jemte det kyrkomötet lemnade de äskade medgifvandena, hos Kongl. Maj:t hemställa, att en utredning måtte åstadkommas. Skulle en utredning kunna leda derhän, att frågan löstes på det sätt, som åsyftades, vore ju allt godt och väl. Skulle åter en utredning ådagalägga, att en sådan lösning icke är möjlig, hade utredningen i alla fall medfört det goda, att man fått full visshet derom att byggnads- och underhållsskyldigheten icke kunde på den antydda vägen aflyftas, utan att man fick draga dessa bördor fortfarande som hittills. I kyrkomötets skrifvelse, hvilken affattades såsom utskottet föreslagit, anhöll kyrkomötet endast, »att Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, om och under hvilka vilkor den församling och presterskap åliggande skyldighet att bygga och underhålla de ecklesiastika boställenas hus må kunna öfverflyttas till en eller flera för ändamålet bildade kassor, samt derefter vidtaga de åtgärder, till hvilka en dylik utredning kan föranleda». Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att här icke göres någon jemförelse med det skånska presterskapets byggnadskassor, sådana de äro ordnade. I sammanhang hvarmed jag vill på grund af vunnen erfarenhet vitsorda hvad här förut blifvit uttaladt derom, att denna inrättning är en ekonomisk kräfte för hela det skånska presterskapet. I öfrigt kan jag icke erkänna, att denna kyrkomötets skrifvelse innebär hvarken någon lapsus calami eller lapsus ingenii. Om den ifrågasatta utredningen skulle kunna ådagalägga, att, genom användande

*Förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.
(Forts.)*

Förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.
(Forts.)

af tillgängliga medel och årliga afgifter af församlingarna och presterna sjelfva, byggnads- och underhållsskyldigheten skulle kunna aflösas, så vore väl deremot ingenting att invända.

Beträffande nu sjelfva saken och behandlingen af denna fråga, skall jag be att få instämma uti hvad flere föregående talare yttrat om önskvärdheten deraf, att man en gång måtte få skörda frukterna af det 25-åriga, mödosamma och noggranna arbete, som blifvit nedlagt på åstadkommandet af en lämplig ecklesiastik boställsordning. Och jag vill särskildt fästa uppmärksamheten på, att, enligt min tanke åtminstone, kan icke den utredning, som man genom kyrkomötets skrifvelse åsyftat och som Kongl. Maj:t har anbefalt, nöjaktigt åstadkommas med mindre man får en ordentlig ecklesiastik boställsordning, som reglerar och begränsar förhållandena emellan presteskap och församling. För att kunna säga om en sådan börda, att den kan aflyftas, måste man veta hurudan bördan är. Men med nuvarande föräldrade och sväfvande bestämmelser uti de författningar, som gälla i detta ämne, är sådant sannerligen omöjligt.

Den förste talaren anförde såsom skäl för lagutskottets hemställan, att utskottet icke för sin del ville gå in på hvad som i 14 § af det kongl. förslaget är föreslaget angående komministrarnes boställen. Jag vill med anledning häraf fästa uppmärksamheten på, att lagutskottet icke är detsamma som Riksdagen. Om lagutskottet icke hade velat tillstyrka den nämnda bestämmelsen, hade det varit utskottets skyldighet att ändock yttra sig i frågan och afstyrka samma bestämmelse. Man hade sedan fått försöka i kamrarna, om bestämmelsen kunnat drifvas igenom. Hade detta icke kunnat ske, hade frågan ännu en gång måst underställas kyrkomötets pröfning; och det hade varit den enda olägenhet, som deraf kunnat uppkomma.

För öfrigt skall jag be att få återropa hvad föregående talare anført i denna sak, och då jag anser, att Första Kammaren bör häfda den ställning, Kammaren bör och måste intaga gent emot den kongl. propositionen, skall jag förena mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr Forssell: Med anledning af herr statsrådet och chefens för ecklesiastikdepartementet anförande, anhåller jag endast att få betona, att jag visserligen icke uttalat någon förkastelsesdom öfver kyrkomötets skrifvelse i dess helhet. En *del* af densamma har jag underkastat kritik och tillåtit mig a priori uttala det omdömet, att *reparationernas* eller *underhållsskyldighetens* öfverflyttning till kassor är någonting, som knappast låter sig verkställa, och att det efter all sannolikhet skall visa sig, att man, på grund af praktiska skäl, måste öfvergifva denna tanke. Jag vidhåller detta påstående.

Hvad byggnadsskyldigheten beträffar, har jag försökt visa, på huru många olika sätt dess öfverflyttning skulle kunna verkställas, och deraf dragit den slutsatsen, att man, genom denna frågas uppkastande, kommit in uti en stor och vidtutseende förveckling, hvilken icke kommer att främja utan snarare undanskjuta denna byggnadsskyldighets reglerande. För min del beklagar jag endast, att denna fråga tagit så stora dimensioner.

Det har här sagts, att den i den ecklesiastika boställsordningens

viktigaste punkt är förslaget, att församlingarna måtte öfvertaga komministrarnes underhålls- och byggnadsskyldighet. Detta påstående kan jag icke godkänna. Det finnes der många andra punkter, som enligt min tanke äro af stor betydighet, och den allra viktigaste bland dem är den fullständiga regleringen af byggnads- och underhållsskyldigheten på andra klassens boställen, hvarom tvistats under århundraden. För min del behjertar jag visserligen angelägenheten deraf, att komministrarne måtte sättas i bättre lönevilkor, hvilket ju kan ske på det sättet, att de erhålla hjälp till sin byggnadsskyldighets fullgöranden. Men om nu en sådan lönereglering redan nu skulle vidtagas, är det min fasta öfvertygelse, att det lättare kunnat ske, om man inskränkt den väckta frågan om byggnadsskyldighetens underlättande genom särskilda tillgångar, vare sig från vakansår eller från presterskapets lönereglerringsfond, just till komministersboställena allena, och om man låtit hela den ecklesiastika boställsordningen i öfrigt hållas fri från sammanblandning med frågan om byggnadskassors bildande. Det är också möjligt, att när denna så oförtänt upprörda fråga kommer till hvila, när den anbefalda utredningen är avslutad, allt stannar vid förslag om särskilda åtgärder för byggnadsskyldighetens underlättande vid tredje klassens boställen.

Förslag till ecklesiastik boställsordning.
(Forts.)

Hvad själfva sammanbindningen och föreningen af frågorna beträffar, så öfverraskade det mig verkligen, att herr statsrådet förbrädde mig därför att jag velat upplösa detta sammanhang. Ännu mera har det förvånat mig, att *han* ansett de båda frågorna vara sammanbundna i och genom den kongl. propositionen. Detta uttalande tycktes mig nära nog ljuda såsom ett försvar och ett förord för lagutskottets yrkande, att den kongl. propositionen måtte utan pröfning afslås. Om så förhölle sig, då skulle man ju ock kunna förstå, huru man i Andra Kammaren verkligen kunnat tolka herr statsrådets uttalande derstädes såsom ett välvilligt understöd för lagutskottets förslag. Jag kan dock ännu icke tro, att herr statsrådets mening verkligen är sådan, och det synes mig angeläget, att i denna kammare hvarje sådan missuppfattning förekommes.

Då jag uppträdde i denna fråga, gjorde jag det i den bestämda öfvertygelse, att jag icke blott understödde den kongl. propositionen utan äfven kämpade för en sak, hvars stora vikt behjertades af chefen för ecklesiastikdepartementet, och i denna öfvertygelse lefver jag ännu.

Herr Hedlund: Jag ber genast få uttala, att jag förenar mig med dem, som önska frågans återremitterande till lagutskottet. Jag ber vidare att få nämna, att jag förenar mig med det uttalande, som man här velat framhålla, att när kyrkomötet ingick till Kongl. Maj:t med framställning om en utredning, hvilken komme att till aflägsna tider undanskjuta en fråga, som nu borde afgöras, så var detta verkligen från kyrkomötets sida »en lapsus ingenii», ett yttrande, hvilket jag dock icke vill taga starkare än det som ligger i den kända sentensen »interdum dormitat bonus Homerus.» fritt öfversatt: en qvick karl kan vara dum emellanåt. Det var emellertid icke om detta som jag ville tala, utan det var, att jag icke kunnat undertrycka den be-

Förslag till
ecklesiastik-
boställsord-
ning.

(Forts.)

klämning som jag känt under denna debatt, hvarunder man åter erfar, hurusom, vid behandlingen af kyrkliga ärenden, det timliga franträder i första rummet, så att derpå lägges den hufvudsakliga vigten. Jag vet väl att detta sammanhänger med det falska system, som ligger i statskyrkan, såsom jag betraktar henne, men det kunde dock undvikas, om man icke stälde dessa frågor om boställen och löner m. m. på den hårda juridiskt ekonomiska grund, som nu oftast sker. Jag föreställer mig, att om icke dessa ståndpunkter så starkt häfdades, skulle män på frivillighetens väg, genom vänliga öfverenskommelser mellan presten och menigheten, kunna vinna mycket mera än genom lagar och förordningar. Vill man emellertid gå denna senare väg, så kan jag ej underlåta att åter påminna om det skriftens ord, som bjuder: »om någon vill gå till rätta med dig om kjorteln, så låt honom taga manteln med.» Detta synes mig vara en presterskapet värdig ställning till sina församlingar. I edra leenden, mine herrar, finner jag en sträng dom uttalad mot både presterskapet och församlingen och har icke trott att det i detta afseende stode så illa till, som dessa leenden synas betyda.

Med synnerligt intresse har jag hört en af talarne, den ende biskopen och presten här närvarande i vår kammare, yttra sig med varmt deltagande för de fattiga komministrarne, hvilket yttrande utgjorde en kontrast mot det gamla ordspråket: »måttligt skola kapellanerna hafva», som också lärar ha utgått från biskoplig mun. Likväl saknar jag i hans uttalande den tanken, att äfven biskoparne möjligen skulle med nöje jemte kyrkoherdarne deltaga uti att mildra dessa fattiga komministrars ställning. Dertill hafva de tillfälle på två vägar, dels genom enskilda bidrag, som jag föreställer mig att de utan tvifvel icke försumma, och dels på en annau väg, med afseende hvarpå jag egentligen här begärt ordet.

Uti en af kyrkoherden Schönbeck utgifven skrift om biskoparnes och våra kyrkoherdars löner för några år sedan finner man en obestriddig redogörelse rörande förhållandet mellan de i Kongl. Maj:ts löneroglering af år 1859 förutsatta lönerna för biskoparne och de lönerogleringar, som i verkligheten blefvo utförda, tack vare särskildt dåvarande ecklesiastikministrars välvilja mot biskoparne. Vi hafva en af dem närvarande på regeringsbanken. De löner, som skulle uppställas till 16,000 kronor utom boställen, hafva i verkligheten utgått med nära 22,000 kronor. Andra, som förutsattes utgöra 15,000 kronor, hafva, såsom t. ex. i Lund, utgått med 22,000 kronor, ja efter de nya ärendena uppgifves sistnämnda biskopslön skola uppgå till 30- à 40,000 kronor, således en återgång till ståndpunkten före lönerogleringen, då lundabiskopen ansågs uppbära nära 40 till 60,000 kronor. När jag sammanräknar dessa siffror — jag har visserligen hört att en missräkning är gjort på 500 kronor, men det spelar ju icke någon roll — så göra de en sammanlagd summa af 60,000 kronor, hvarmed de biskopliga lönerna i verkligheten öfverstiga hvad de skolat utgöra enligt kongl. brefvet om lönerogleringen för biskopsembeten af 1864. Såsom vi veta borde det belopp, hvarmed de gamla lönerna öfverskote de nya, gå till en ny lönerogleringsfond, till hjälp, bland annat, väl äfven åt dessa fattiga komministrar. Om nu nämnda 60,000

kronor lades dertill, så skulle man fortare och verksammare befrämja detta vackra ändamål att icke låta komministrarne lida under så tränga och svåra förhållanden, som biskop Billing här nyss vältaligt skildrat. Huruvida en sådan löneroglering nu kan ske, naturligtvis först efter nuvarande innehafvares borgång, är svårt att säga. Jag vet dock fall, då sådana omregleringar försiggått. Då detta emellertid nu torde möta svårigheter och påkalla utredning, så kunde må hända denna ställas i sammanhang med den undersökning, som skall komma att ske i afseende på boställena, och torde denna omständighet böra särskildt beaktas af herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, då han hörde till dem, som så verksamt bidrogo att höja biskoparnes löner utöfver de fastställda beloppen.

Hvad angår den här omnämnda utvägen att ställa en del kyrkoherdeembeten på vakans, så medgifver jag, att detta kan vara betänkligt i pastoralt afseende, men ett ännu större hinder torde ligga i det dermed fördröjda avancementet, hvadan vi också veta, att kraftiga invändningar af konsistorierna gjorts mot denna utväg. Den »pastoral» svårigheten synes dock hafva betydligt mindre. Åtminstone känner jag ett prebendepastorat, som sedan många år skötes af en vice pastor för omkring 2,000 kronor, medan den verkliga pastoratsinnehafvaren uppbär inkomster af öfver 10,000 kronor, utan att stiftets domkapitel funnit sig föranlåtet att deri föreslå någon ändring. Jag har tagit mig friheten till pastoratets inkomstagare upprepa det gamla yttrandet: »ni anser er kunna bära upp 10,000 kronor i inkomst för ett värf, som ni sjelf anser vara tillräckligt aflönadt med 2,400 kronor.» Ehuruval det ur befordringssystemets synpunkt icke är fördelaktigt att man ställer vare sig biskops- eller kyrkoembeten på vakans, så är jag dock icke lika öfvertygad, att det för församlingarne är i pastoralt afseende på samma sätt ofördelaktigt, enär det väl i så fall icke finge fortfara på detta sätt under långa tider.

Emellertid upprepar jag, att jag anser den kongl. propositionen böra framläggas till förnyad behandling inom lagutskottet, hvarför jag förenar mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr Hasselrot: Såsom jag förut haft äran nämna, har jag icke deltagit i lagutskottets behandling af förevarande ärende. Mig kan således icke träffa den anmärkning, som utskottets ordförande gjort mot formuleringen af lagutskottets hemställan, »att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition för närvarande icke må af Riksdagen bifallas». Hade utskottets ärade ordförande framställt anmärkningen inom utskottet, hade säkerligen rättelse skett i detta afseende.

Beträffande sjelfva saken har man under diskussionen sagt, att lagutskottet sökt *förqväfva*, ja till och med *snöpligt* förqväfva den kongl. propositionen. Jag vågar på det bestämdaste bestrida, att majoritetens mening inom utskottet varit sådan. Den har tvärtom sökt hålla Kongl. Maj:ts förslag vid lif, och om den derutinnan icke lyckats, så är det åtminstone icke dess fel. Meningarna synas vara alldeles odelade derom, att det kongl. förslaget i de flesta delar innebär ett så väsentligt framsteg, och att de särskilda bestämmelserna

*Forslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.
(Forts.)*

*Förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*

(Forts.)

äro så utmärkt väl ordnade, att det skulle vara en lycka, om det, ju förr desto hellre, blefve, möjligen med några ändringar, antaget. Men, säger man, då borde lagutskottet hafva underkastat det framställda förslaget vanlig pröfning och ändrat de detaljer, som möjligen funnes icke antagliga, såsom t. ex. den af mig påpekade om komministrarnes byggnadsskyldighet. Hvad nu denna byggnadsskyldighet angår, vågar jag påstå, att, huru ömmande omständigheterna än må vara för dessa komministrar, församlingarna i allmänhet dock icke vilja åtaga sig någon ökad byggnadsskyldighet för presterskapet. Vilja kyrkoherdarne afstå så mycket af sin nuvarande rätt att få sina boställen bebyggda, att genom sådan lindring i församlingarnas byggnadsskyldighet kostnaderna för församlingarnas ifrågasatta byggnadsskyldighet å komministrarsboställena kunna betäckas, då må sådant ske. Men församlingarna äro enligt min åsigt ingalunda villiga att, för att hjälpa komministrarne, åtaga sig någon ökad skyldighet till presterskapet i sin helhet. Samma olägenhet som nu drabbar komministrarne gäller eller har gällt många andra tjänstemän, så väl skogstjänstemän som länsmän och underofficerare, hvilkas ställning icke i någon mån är bättre än komministrarnes, ty de få bygga sina boställen sjelfva, och icke har man hört ifrågasättas någon ändring härutinnan. Den allmänna regeln är och har städe varit den, att alla boställshafvare skola sjelfva bebygga sina boställen, och det enda väsentliga undantaget härifrån har gällt kyrkoherdarne. Att nu göra ett ytterligare undantag för komministrarne på församlingarnas bekostnad kan jag ej finna rätt eller lämpligt. Vill man nu hjälpa komministrarne, så tillkommer det presterskapet såsom sådant, men icke bör derigenom ökad tunga läggas på församlingarna.

Är åter denna uppfattning riktig, så hade en förändring i förslagets bestämmelser härom antagligen föranledt hela förslagets ohjelpiga fall, då vid kyrkomötets bifall till förslaget är fästadt såsom vilkor, att den föreslagna ändringen i byggnadsskyldigheten skulle godkännas, och sålunda omöjliggjort dess upptagande å nyo förr än kyrkomötet åter får tillfälle att i frågan sig yttra. Det är just detta uppskof på minst fem år, som lagutskottet velat undvika genom sitt försigtiga uttryck, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag för närvarande icke måtte bifallas, hvarigenom lagutskottet ansett sig hafva möjliggjort detta förtjenstfulla förslags upptagande under förändrade förhållande inom detta qvinquennium. Detta har varit skälet till den formulering, som skett af lagutskottets förslag.

Jag skall emellertid för närvarande icke vidare motsätta mig yrkandet på återremiss.

Herr von Baumgarten: Lagutskottets ärade ordförande behagade yttra, att inom utskottet torde hafva förnummits en »dold tillvitelse» mot regeringen därför att förslaget icke framkommit på rätt tid. Jag ber att på det bestämdaste få tillbakavisa en sådan anmärkning, ty så vidt jag kunnat märka har icke någon dold åsigt förefunnits inom utskottet. Utskottets åsigt har, såsom herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet mycket riktigt uppfattat den, varit att utskottet endast velat uppskjuta frågan, till dess man

kunnat finna en fullt tillfredsställande lösning deraf, samt fruktan för att den möjligen skulle kunna falla i den ena eller andra kammaren, hvarigenom ett tjugufemårigt arbete blefve förspildt. Det har varit i afsigt att befrämja den kongl. propositionen och att föra denna fråga närmare ett ändamålsenligt och lyckligt slut, som utskottet handlat i öfverensstämmelse härmed. Orden »för närvarande» torde väl närmare visa, att utskottet icke velat förkasta Kongl. Maj:ts förslag utan, med all respekt och vördnad för detsamma, endast framskjuta frågan till en tid, då den kunde, fullständigt utredd, åter framkomma.

*Förslag till
ecklesiastik-
boställsord-
ning.*
(Forts.)

Herr statsrådet Wennerberg: *Jag* önskar icke tala vidare i denna sak, men har af två framstående ledamöter i Kammaren blifvit uppfordrad att yttra mig. I sådant fall skulle det vara origtigt att mig att undandraga mig det, i synnerhet som jag i den viktigaste punkten af förslaget är och varit af samma mening som dessa båda herrar. För att gifva en förklaring öfver hela min ställning till denna fråga, vill jag först vidröra denna punkt, som af den ene af dessa herrar också ansetts för en hjertpunkt, likasom äfven af en annan talare, af hvilken man hade fullt skäl att vänta ett likadant yttrande.

I förslaget till den ecklesiastiska boställsordningen har det varit min synnerliga afsigt att, oakadt komiterade icke föreslagit det, tillse, huru man skulle kunna bereda en lämplig utkomst åt det lägre presterskapet i vår svenska kyrka, hvilket genom sin i ekonomiskt afseende högst bedröfliga ställning svårligen kan upprätthålla sitt anseende såsom sjelfständiga och undervisande lärare inom församlingarna. Jag skulle blott med ett enda exempel från den förgångna veckan kunna visa, i hvilken beklagansvärd ställning de stackars ministrarne stå. Det var icke utan svårighet som det lyckades mig att till deras förmån få in § 14 uti förslaget. Men jag gläder mig öfver det medhåll, som i det afseendet gafs åt detta förslag så väl inom kyrkomötet genom den verkliga uppoffring, som just kyrkoherdarne visade sig villige att göra för sina embetsbröder, som ock — såsom jag redan nämnt — från en af de högsta myndigheterna.

För mig är *saken* af vigt och ingalunda de särskilda omständigheter, som med mer eller mindre giltigt formelt fog kunna ställas upp emot lösningen af en fråga, som är så gammal som denna. För dennas lyckliga lösning underkastar jag mig gerna både misstyndningar och till och med åsyftanden, hvilka bort uteblifva från det håll de komma, då jag ärligt kan påstå, att jag dertill icke gifvit skäligen anledning och hvaraf jag i hela detta, nu af flera berömda förslag till ecklesiastik boställsordning icke finner ett enda spår till grund.

Jag är lika varm vän till det lägre presterskapet som de herrar, hvilka nu yttrat sig till förmån för detta, och önskar till båtad för vår svenska kyrka, att det måtte bli en möjlighet för dem att lyfta sig upp ur sitt obestånd för att skaffa sig eller åtminstone underhålla de insigter, som äro högst nödvändiga för hvar och en, som i en församling vill uppträda såsom kristendoms lärare och för hvilken det ingalunda är en likgiltig sak, om han är bragt till tiggars tafven och nedtryckes af det ständigt gnagande armodet och behöfvat af att begära hjälp till höger och venster inom församlingen. Om denna sak

Förslag till ecklesiastik boställsordning. är således icke mycket att säga, uttryckt, såsom den nu blifvit, som något speciellt ur det hela.

(Forts.) Men är det troligt, att detta förslag till ecklesiastik boställsordning skulle gått igenom vid riksdagen, om det hade lemnats fram helt enkelt sådant det nu föreligger? Jag vågar endast hoppas, att det hade antagits i Första Kammaren, men jag är dock för min del — det kan visserligen icke betyda mer än en öfvertygelse — förvisad derom, att det hade afslagits i den Andra Kammaren. Och I, mine herrar, som nu flere gånger här hafven talat om nödvändigheten att en gång få en ecklesiastik boställsordning antagen, hvad menen I med detta? — Tron icke I, att den hade då blifvit afslagen? Jo, allt hade fått stå på den gamla punkten, på hvilken den helt visst ock förblifver stående, derest man icke på något sätt kan hitta på ett medel, hvarigenom man skulle kunna utverka Andra Kammarens bifall.

Saken är gammal. Man behöfver endast läsa hvad som i utskottets utlåtande finnes anfördt ur herr Danielsons motion för att finna, huruledes, för hvarje gång denna fråga varit framlagd, allt bestämdare uttalats det gamla bondeståndets åsigt, som nu vuxit till en kompakt magt, nemligen att man icke vill åtaga sig någon *vidare* byggnadsskyldighet. Ja, man har till och med ifrågasatt att blifva helt och hållet qvitt *all* byggnadsskyldighet. Jag hade då icke annat att göra än att se till, att man icke blott nöjde sig med ett kyrkomötes bifall till den kongl. propositionen, utan äfven försökte få ett sådant från Riksdagens sida. Derfor understödde jag redan vid kyrkomötet herr Danielsons motion, och då förslaget till denna boställsordning föredrogs för Hans Maj:t Konungen, begärde jag samtidigt, att den utredning, hvarom nu är fråga, skulle få anbefallas vederbörande. Jag har således skulden för att denna sammanbindning af frågorna kommit till stånd. Det är mycket riktigt anmärkt, att ingenting står derom i den kongl. propositionen. Men det är lika säkert, att detta blef meddeladt och känt samtidigt och i samband *med* den kongl. propositionen. *Deri* borde ju denna åtgärd icke intagas. Riksdagen har af Kongl. Maj:t begärt förslag till ecklesiastik boställsordning. Frågan om fonderna är en *annan* sak och kunde icke i den kongl. propositionen intagas, så vida Riksdagen icke hade önskat, att Kongl. Maj:t skulle framställa ett alternativt förslag. Förslaget till ecklesiastik boställsordning utan detta kända tillägg om en utredning rörande möjligheten af fondens bildande hade helt visst gått ett ganska olyckligt öde till mötes. Och frågar någon, hvilka skäl jag kan hafva till detta antagande, så svarar jag, att mina skäl hemtar jag ur kammarens egen kannedom om Riksdagens förhandlingar i allmänhet rörande ärenden af denna art och om den ställning i synnerhet, i hvilken Andra Kammaren står till *denna* fråga.

En af talarne har sagt, att denna byggnadsskyldighet helt säkert till en viss grad kan ställas till rätta genom en sådan fonds bildande, men att, om man ville gå längre och icke nöjde sig med detta, det skall åstadkomma mycket stora svårigheter och icke främja utan i stället undanskjuta lösningen af denna fråga. Det är just detta, som genom utredningen behöfver bevisas; och jag vågar ännu hafva en

annan öfvertygelse, ty just detta är enda sättet att icke få frågan genast nedtryckt.

Samme talare nämnde äfven, att jag i Andra Kammaren skulle hafva förordat lagutskottets förslag. Det förhåller sig så dermed, att, sedan lagutskottets utlåtande blifvit mig bekant, och jag såg det besynnerliga sätt att gå till väga, som lagutskottet der tillåtit sig, jag här fann ingenting annat att göra än att antingen taga till godo det resultat, hvartill utskottet kommit, eller yrka återremiss. Trots sin stora magt inom utskottet, stod ordföranden der ensam. Ingen utsigt förefans, att en återremiss — då lika litet som nu — skulle verka något i sak. Detta oaktadt både började och slutade jag i Andra Kammaren mitt anförande med att säga, att jag ansåg ordförandens i lagutskottet reservation fullt befogad, men deremot utskottets utlåtande ingalunda af den beskaffenhet, som det borde vara, helst då det gälde en kongl. proposition af denna vikt; men jag sade tillika, att en återremiss nu torde icke tjena till något. Huru mina ord föllo, mins jag icke, men jag kan tryggt hänvisa Eder, mine herrar, till protokollet, som skall visa deras mening.

Hvad skall en återremiss här till lagutskottet tjena till nu, då dess ordförande är den ende, som der har en afvikande mening? Jo, man vill må hända gifva utskottet en tillbörlig tillrättavisning, därför att det icke behandlat den kongl. propositionen såsom det bort. Men — Est modus in rebus. Derfor tror jag icke, att det är rätt att vilja för denna kammare framställa saken så, som om lagutskottet med vett och vilja sökt att »snöpligt» förqväfva denna fråga. Åh nej! Just från deras sida, hvilka yttrat sig för bifall till utskottets hemställan »att propositionen icke må för närvarande bifallas», tror jag att man verkligen kan vänta ett slutligt medhåll.

Jag är visserligen mycket tacksam för äran att råka vara af samma åsigt, som här af flere ledamöter blifvit uttalad i afseende på lagutskottets tillvägagående, men jag kan icke neka till att härvid faller mig före det kända ordspråket: »nos amis, les ennemis.» Jag tror nemligen, att det icke ligger någon dold fara i det slut, hvartill utskottet kommit, och skall, för min del, derest det blir Riksdagens beslut, icke hysa fruktan för orden »icke för närvarande bifallas», emedan jag ej utan skäl anser, att derigenom halfva handen är räckt. Det är visserligen sant, om ock endast formelt sant, att detta förslag nu är afslaget. Men om, såsom man finner af utskottets hemställan, samma förslag återförväntas, så är det visserligen för denna gång afslaget, men något på hand derjemte gifvet, att samma förslag kan framdeles antagas. Jag lefver ännu i denna förhoppning, som kanske är allt för sangvinisk så väl för mina år som för min ställning till frågan, men det är också den enda jag har rörande detta ärende, nemligen att en sådan utsigt till kassabildning skall kunna förmå Andra Kammaren att gifva sitt bifall till den kongl. propositionen. Endast på så sätt tror jag att det är möjligt att vinna detta mål, och just därför är jag högst angelägen om att det också må användas.

Slutligen vill jag endast tillägga, att — utom möjligen anmärkaren — väl ingen trott det var af något öfvermod, då jag yttrade, att jag ansåg mig för närvarande bäst känna till den ecklesiastika

*Förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*

(Forts.)

*Förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*

(Forts.)

boställsordningen. Lagutskottets ärade ordförande var nog obeskedlig att, om ock på sitt mycket artiga sätt, tillrättavisa mig därför. Men, då detta helt enkelt varit min pligt, är jag öfvertygad om sanningen af hvad jag sade, helst jag alltifrån propositionens remiss till utskottet å nyo började sätta mig in i det ganska vidlyftiga, svåra och i många afseenden disputabla förslaget till boställsordning. Kommer det en gång åter, skolen I, mine herrar, få göra denna samma erfarenhet som jag, och så väl lagutskottet få ett ganska tidsödande granskningsarbete, som ock Riksdagen komma att offra kanske mer än ett plenum för att få detsamma igenompröfvadt; ty det stannar icke blott vid dessa paragrafer, öfver hvilka kyrkomötet yttrat sig, och som röra presterskapets privilegier, utan förslaget innefattar äfven många andra, i högsta grad omtvistade, angående omfånget af synerätts befogenhet o. s. v.

Det vore väl för mig, om jag icke vidare blefve personligen uppkallad, ty hvad jag haft nödigt att säga, det har jag sagt. Skulle likväl någon åter så uppkalla mig, ber jag blott, att han icke må taga alldeles för gifvet, att jag blifver svarslös.

Herr Forssell: Jag föreställer mig, att Kammaren nu befinner sig något när i samma förvirring som barnet, hvilket har svårt att skilja mellan höger och venster, sedan man lagt dess händer i kors.

Sedan herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nedlagt hela sin styrka på att visa, att det aldrig funnits någon möjlighet att genomdrifva det kongl. förslaget till en ny boställsordning, innan utredning blifvit verkställd, så torde man verkligen deraf böra draga den slutsatsen, att han icke har något emot ett afslag å det kongl. förslaget. Vid sådant förhållande synes man mig verkligen knappt kunna undertrycka den frågan: hvarför har då herr statsrådet sjelf tillstyrkt framläggandet af detta förslag förr än den anbefalda utredningen blifvit färdig? Det faktum, att boställsordningen hade blifvit framlagd, förledde mig verkligen till den tron, att han åtminstone ansett frågan kunna och böra lösas oberoende af och i förväg för den anbefalda utredningen. Männe det icke också ligger någon liten öfverdrift i detta herr statsrådet och chefens för ecklesiastikdepartementet senaste påstående? Männe det icke kommit af någon, enligt mitt förmenande, obefogad uppfattning, att Kammarens tillrättavisning åt lagutskottet skulle kunna innebära en opinionsyttring, obehaglig för herr statsrådet sjelf? Jag tror, att han deruti har alldeles misstagit sig, och kan, åtminstone för min del, i en sådan återremiss icke inlägga något annat än en förklaring från Första Kammaren, att den anser frågan om skyldighetens reglering, som är nödvändig, kunna och böra behandlas oberoende af frågan om skyldighetens öfverflyttning, hvars nytta är tvifvelaktig och hvars framgång är ännu mera vansklig att förutse. Jag betonar ännu en gång, att denna utredning rör icke blott komministrarnes byggnadsskyldighet utan öfverflyttningen af *hela* byggnads- och underhållsskyldigheten å samtliga prestboställena, hvadan dess omfattning med skäl kan sägas vara nästan oöfverskådlig.

Om nu Första Kammaren skulle hysa den meningen, att på en

så vidlyftig frågas afgörande bör man icke göra den mindre och vida angelägnare frågans öde beroende, så synes mig Kammaren dermed icke hafva ådagalagt något annat än sin sedvanliga aktning för det sunnda politiska förståndets fordringar.

*Förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först derpå att den nu föreliggande paragrafen skulle visas åter till utskottet, och sedan derpå att Kammaren skulle besluta att för närvarande afslå nämnda §; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr vice talmannen: Då Kammaren, på framställning af herr grefven och talmannen, endast beslutit att den kongl. propositionen skulle för Kammaren först föredragas, men icke att denna föredragning skulle ske paragrafvis, tillåter jag mig hemställa, att hela den återstående delen af propositionen måtte i ett sammanhang föredragas, och att paragraferna dervid icke måtte uppläsas.

Denna hemställan bifölls.

Öfriga §§, kapitelöfverskrifterna, ingressen och rubriken i Kongl. Maj:ts förslag till ecklesiastik boställsordning.

Herr vice talmannen: Jag anhåller återremiss.

Herr von Baumgarten: Jag anhåller att få yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först derpå att nu föredragna delar af Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag skulle visas åter till utskottet, och sedermera derpå att Kammaren skulle afslå desamma; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Utskottets i förevarande punkt afgifna yttrande.

Förklarades besvaradt genom Kammarens föregående beslut.

2 och 3 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Kerfstedt* under fjorton dagar från denna dag och herr *Falk, Helmer*, likaledes under fjorton dagar från den 17 i denna månad.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle bland utskottsbetänkandena sättas främst de utlåtanden, som denna dag bordlagts första gången, och sist statsutskottets utlåtande n:o 29.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 4,10 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Torsdagen den 14 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m., och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 7 innevarande mars.

Anmälades och bordlades:

statsutskottets memorial:

n:o 30, med förslag till sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en fråga under riksstatens sjetta hufvudtitel; och

n:o 31, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande anslag till fortsättning af arbetena å stambanan norr om Sollefteå;

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 6, angående allmänna bevillningen; och

n:o 7, angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 6, angående skrivelse till Konungen med begäran om upphäfvande af de polisförordningar i riket, hvilka afse reglementering af prostitutionen; samt

n:o 7, i anledning af herr Carlborgs motion angående skrivelse till Konungen med anhållan om utredning, huruvida icke gällande föreskrifter om ställande af s. k. uppbördsborgen m. m. böra upphävas.

Efter föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 110, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 15, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till helgonskyldens upphörande i vissa fall, beslöt Första Kammaren, på hemställen af herr vice talmannen, att hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Föredrogos å nyo och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, under gårdagen bordlagda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag att det aflöningsbelopp, som kan blifva tillgängligt genom två länsmansdistrikts i Vesternorrlands län sammanslagning till ett distrikt, må användas till aflönande af länsman i ett nybildadt distrikt inom samma län;

2:o) angående fortsättande och afslutande under år 1890 af arbetena på nya kasernetablissemment för Svea lifgarde och andra lifgardet m. m.; äfvensom

3:o) angående utvidgning af södra skånska infanteriregementets mötesplats Refvinge.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden n:is 2 och 3 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 27 och 28.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Bengtsson* under fjorton dagar från den 16 i denna månad.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, och sist de ärenden, hvilka blifvit denna dag bordlagda andra gången.

Kammaren åtskildes kl. 2,37 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
